

Van Vilayetinde 1950 Genel Seçimlerinin Yerel Basına Yansımaları: Vansesi Gazetesi Örneği *Reflections Of The 1950 General Elections In Van Province On The Local Press: The Example Of Vansesi Newspaper*

Suat ÖZDAĞ

Dr. Öğretim Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Bitlis, Türkiye
Assistant Professor, Department of History, Faculty of Arts and Sciences, Bitlis Eren University, Bitlis, Türkiye
Orcid: [0000-0002-9038-2844](https://orcid.org/0000-0002-9038-2844)suatozdag09@gmail.com.tr

Article Information/Makale Bilgisi

Cite as/Atıf: Özdağ, S. (2026). Van Vilayetinde 1950 Genel Seçimlerinin Yerel Basına Yansımaları: Vansesi Gazetesi Örneği. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, Özel Sayı, 115-136.
Özdağ, S. (2026). Reflections Of The 1950 General Elections In Van Province On The Local Press: The Example Of Vansesi Newspaper. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Special Issue, 115-136.

Article Types / Makale Türü: Research Article/Araştırma Makalesi

Received/Geliş Tarihi: April 6, 2025/6 Nisan 2025

Accepted/Kabul Tarihi: December 24, 2025/24 Aralık 2025

Published/Yayın Tarihi: February 20, 2026 /20 Şubat 2026

Pub Date Season/Yayın Sezonu: February / Şubat

Issue/Sayı: Special Issue/Özel Sayı

Pages/Sayfa: 115-136

Plagiarism/İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software./ Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Published by/Yayıncı: Van Yüzüncü Yıl University of Social Sciences Institute/Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ethical Statement/Etik Beyan: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited/ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (İsim SOYİSİM).

Conflict of Interest/Çıkar Beyanı

There are no conflicts of interest./Bu çalışma kapsamında herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile çıkar çatışması yoktur.

Declaration of Authors' Contribution/Yazarların Katkı Oran Beyanı

This article has one author and the contribution rate of the author is 100 %/Bu makale tek yazarlıdır ve yazarın katkı oranı yüzde 100'dür.

Copyright & License/Telif Hakkı ve Lisans: Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0./Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır

Öz

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra siyasi yönetim olarak büyük bir değişim ve dönüşüm yaşamıştır. Savaş sonrası ortaya çıkan uluslararası konjonktür ile ülke içindeki siyasi ve ekonomik sıkıntılar, demokratik yönetim isteyen bazı çevrelerin talebiyle birleşince, Türkiye'de çoğunluğun arzuladığı çok partili sistem hayata geçmiştir. Bu atmosfere uygun olarak 1946 yılında Demokrat Parti'nin kurulması, Türkiye'de çok partili hayatın ve yeni yönetim tarzının ülkede başlamasının yolunu açmıştır. 1950 seçimleri, Türkiye'nin ilk çok partili seçimi olması hasebiyle demokrasi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu ilk çok partili seçim, ülke genelinde olduğu gibi yerelde de büyük ilgi görmüştür. Bu çalışmada; 14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinin Van'da yerel basına yansımaları "Vansesi Gazetesi" özelinde ele alınmıştır. Doküman analiz yöntemi ile hazırlanan bu çalışmanın amacı; 1950 seçimlerinde Van'da partilerin seçime hazırlığı, adayları ve çalışmalarının gazeteye yansımaları analiz edilerek değerlendirmektir. Gazetenin, 1950 seçimlerinde siyasi atmosferi nasıl yansıttığı, partilerin ve adayların çalışmaları, köşe yazıları ve düzenli olarak yayımlanan küçük "Az- Öz" köşesi aracılığıyla okuyucu kitlesini aydınlatma çabaları ve kullandığı politik dil içerik analizi ile incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda gazetenin Van'daki siyasi atmosferi tarafsız bir şekilde aktarmaya çalıştığı, her iki partiye haber ve köşe yazılarında yer verdiği, objektif bir yayın dili kullandığı ve küçük köşesinde halkın beklentilerini dile getirerek, toplumun taleplerinin partilere ilettiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Genel Seçim, Van, Yerel Basın, DP, CHP.

Abstract

Turkey experienced significant political change and transformation after World War II. The post-war international conjuncture, combined with domestic political and economic hardships and the demands of certain circles seeking democratic governance, led to the implementation of the multi-party system desired by the majority in Turkey. In line with this atmosphere, the establishment of the Democrat Party in 1946 paved the way for the introduction of multi-party life and a new style of governance in Turkey. The 1950 elections are of great significance for democracy as Turkey's first multi-party election. This first multi-party election attracted considerable attention both nationally and locally. This study examines the coverage of the May 14, 1950 General Elections in the local press in Van, focusing specifically on the "Vansesi Newspaper." This study, conducted using document analysis, aims to analyze and assess the political climate of the parties in Van during the 1950 elections, their candidates, and the newspaper's reflection of their work. Content analysis examines how the newspaper reflected the political atmosphere during the 1950 elections, including the work of the parties and candidates, its efforts to enlighten its readership through its columns and the regularly published "Az-Öz" column, and its use of political language. The analysis reveals that the newspaper attempted to convey the political atmosphere in Van impartially, featuring both parties in its news and columns, employing objective editorial language, and voicing the public's expectations in its small column, conveying the public's demands to the parties.

Keywords

General Election, Van, Local Press, DP, CHP.

Giriş

Türkiye'de çok partili sisteme geçiş, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki küresel siyasi eğilimlerden önemli ölçüde etkilenmiştir. Savaşın galibi olan ülkeler, dünya çapında demokratik ve liberal bir siyasi rejime doğru yönelim sergileyince, ekonomik ve askeri yönden çok güçlü olmayan Türkiye gibi ülkeler de yeni gelişen konjonktür gereği benzer sistemleri benimseme yoluna gitmişlerdir. Türkiye'nin Batı'ya yönelmesine ve demokratik siyasi yapıyı benimsemesine etki eden temel faktörlerden biri de Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den toprak ve askeri üsler talep etmiş olmasıydı. Bu durum, Türkiye'nin Batı'ya daha yakın durmasına ve Amerika Birleşik Devletleri ile Batı Avrupa'dan destek almak için demokratik normları benimsemesine zemin hazırlamıştır (Karataş, 2022, ss. 303-323). Bu jeopolitik baskı, Türk hükümetini tek parti yönetimini yeniden gözden geçirmeye, egemenliği ve uluslararası ittifakları korumak için siyasi reformun gerekliliğini kabul etmeye itmiştir. Sonuç olarak, çok partili demokrasiyi benimseme yönündeki küresel eğilim, Türkiye içinde derin bir şekilde yankı bulmuş ve siyasi dönüşüm için gerekli ortamı hazırlamıştır (Ahmad, 1996, s. 86-87).

Türkiye, İkinci Dünya Savaşına aktif olarak girmemesine rağmen savaşın getirdiği her türlü olumsuzluktan etkilenmiştir. Türkiye'nin savaş sürecinde yaptığı askerî harcamalar ekonomisinde büyük sıkıntılara yol açmıştır. Uluslararası demokratik havanın verdiği cesarete, ülkedeki bu ekonomik sıkıntılar da eklenince bazı muhalifler ve reformcular, siyasi çoğulculuk ve alternatif siyasi partilerin kurulmasını savunmaya başlamışlardır. Ülke içindeki bu siyasi muhaliflerin ve reformcuların baskıları, çok partili sisteme geçişte önemli bir rol oynamıştır. Ülke içinde bazı muhalif kesimler, sanayiciler, tüccarlar, yoksulluk çeken köylüler ile şehirdeki memur ve zanaatkarlar, özellikle İkinci Dünya Savaşı esnasında uygulanan politikalardan ve Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) liderliğindeki tek partili rejimin otoriter eğilim gösteren yönetim tarzdan hoşnut değillerdi. Bu hoşnutsuzluk ve içsel itici güç, CHP'de demokratik ilkeler ve siyasi rekabeti savunan reformcu bir grubun ayrılarak 1946'da Demokrat Parti'nin kurulmasını sağlamıştır. Bu içsel ivme, değişen siyasi manzarayı ve halkın yönetimde daha fazla temsil ve katılım arzusunu yansıttığı için ülkeyi çok partili bir sisteme doğru itmede hayati önem taşımıştır. Ekonomik zorluklar da bu dönemde Türkiye'de siyasi değişim için bir lokomotif görevi görmüştür. Demokrat Parti'nin 1950'de iktidara yükselişi büyük ölçüde ekonomik reform ve kalkınma vaatlerine atfedilmiş ve bu vaatler ekonomik sıkıntılardan kurtulma arayışında olan seçmenlerde yankı bulmuştur (Aydoğmuş, 2024, ss. 3257-3271).

7 Ocak 1946'da kurulan DP, Türkiye'nin çok partili sisteme geçişi sırasında Cumhuriyet Halk Partisi'ne (CHP) karşı ilk güçlü muhalefet hareketlerinden biri olarak ortaya çıkmıştır. DP, ilk yılında yapılan seçimlerde gerekli hazırlıkları yapamadığı ve teşkilatlanmasını tamamlamadığı için beklenen sonucu alamamıştır. Ancak 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP, halkın çoğunluğunun oyunu alarak iktidara gelmiştir. DP, kurulduğu ilk günden beri, kendisini iktidarın bir alternatifi olarak konumlandıran liberal ve demokratik bir söylemle hareket etmiş ve bu seçimde ekonomik vaatleri ön planda tutmuştur (Albayrak, 2009, ss. 151-186). CHP, devlet öncülüğündeki ekonomik politikaları ve sosyal adaleti savunurken; DP, liberal ekonomik reformlara ve daha fazla bireysel özgürlüğe odaklanarak yaklaşımlarını geliştirmiştir (Ahmad, 2012, ss. 125-126).

1950 genel seçimlerine doğru gidilirken, DP ile CHP arasında birçok konuda gerginlik ve ayrılıklar bulunmaktaydı. DP, mevcut seçim kanununun iktidarın çıkarlarını koruduğu ve adil bir kanun olmadığını her ortamda dile getirmiş ve bu kanunla seçimlere girmeyeceğini ifade etmiştir. DP, seçimler için talep ettiği güvenceler verilmediği takdirde seçime katılmayacaklarını söylemeleri, CHP'lileri yeni arayışlara itmiştir. Demokrat Parti, 1946 seçimlerinde yaşanan hukuksuzluklar ve baskılar nedeniyle 1950 yılına kadar hiçbir ara seçime katılmamıştır (Karpas, 2012, s. 320-321). Bu durum DP'ye itibar kazandırırken, CHP'yi halkın gözünde baskıcı ve otoriter bir iktidar olarak zayıflatmaktaydı. Bunun farkında olan CHP harekete geçmiş ve DP ile uzlaşmanın yollarını aramıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda, yeni seçim kanunu üzerinde uzlaşıya varılmış ve kanun taslağı meclise gelmiştir. Yeni "Seçim Kanunu" 16 Şubat 1950'de, Meclis'te kabul edilmiştir (Aydoğmuş, 2024, ss. 3257-3271). Yeni "Seçim Kanunu"; milletvekili seçiminin tek dereceli, genel, eşit, gizli oy ve açık sayım esasına göre yargı denetiminde yapılması gibi çok önemli değişiklikler getirmiştir (Tuncer, 2010, s. 79). 1950'de Seçim Kanunu'nda yapılan değişikliklerle devlet memurları yerine artık seçim kurulları hâkimlerin başkanlığında kurularak sandıklar yargıç güvencesine alınmış, tek dereceli seçim ve kapalı oy/açık tasnif ilkesiyle de siyaset alanında en önemli aktörün toplum olmasını sağlamıştır (Ahmad, 1996, s. 94-95).

Seçim Kanunu'nun kabulü, iktidar ve muhalefet arasında var olan anlaşmazlığı gidermiştir. Seçim Kanunu'nun getirmiş olduğu olumlu hava sayesinde, ülkede siyasi çalışmalar daha demokratik ve sakin bir çizgide seyretmiştir (Pınar, 2013, ss. 31-55). Bu gelişmelerden sonra partiler sahadaki seçim çalışmalarına odaklanmıştır. Partiler için propaganda ve aday belirleme işleri büyük önem arz etmekteydi. 1950 Genel Seçimlerine giderken iki partinin temel söylemleri ve ideolojileri birbirine çok yakın olmakla birlikte, aday tercihleri ve temsilleri birbirinden farklıydı. İktidar partisi CHP, partinin kurumsal bakışını tam olarak terk etmemiş ama değişen seçim kanunu ile birlikte eskisi gibi merkezden direkt atama şeklinde değil de, halkın gönlünde yer edinmiş, itibar kazanmış ve halktan oy alabilecek adayları belirleme yoluna gitmiştir. DP ise halkın ekonomik sıkıntılarını ve

toplumsal yapıyı göz önüne alarak yerelde teveccüh gösterilen ve halkın güvendiği kişileri özellikle seçmeye çalışmıştır (Ahmad, 2012, s. 125-126). Yeni “Seçim Kanunu” ile artık halkın arasından adayların belirlenmesi zorunlu hale gelmişti ve çoğulculuk sistemi halktan kopuk bir aday tercihinin şans vermemekteydi. Bu durum, partileri yerelde aday yoklaması yapmaya yöneltmiştir.

1950 Genel Seçimlerin çalışmalarına ve propagandasına yön veren iki önemli husus bulunmaktaydı. Bunlardan biri; 5 Haziran 1946 tarihinde kabul edilen tek dereceli seçim sistemidir. Bu sistem, halkın demokratik hakkını arada bulan delegeler ile değil, doğrudan kullanması ve iktidarı belirleyen temel güç olması, partileri vatandaşa yönlendirmiş, adayların birebir halka gidip temas etme zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır (Olgun, 2011, s. 1-36). Diğer önemli husus ise “liste usulü çoğunluk” şekli ile sayısal üstünlüğe bakılmasıydı. Bu usule göre bir bölgede sayısal üstünlük sağlayan parti, milletvekillerinin tamamına sahip olabiliyordu. Böylelikle partiler için tek bir oy dahi kritik önem taşımıştır ve adaylar her köye, her vatandaşa ulaşip oy almak için büyük çaba harcamıştır. Buna göre her bir vatandaşa adayların ve partililerin kendilerini ifade etmesi son derece anlamlıydı. Zira iktidara giden yol artık delegelerden değil, en alt kademedeki gelen oylara bağlanmıştır (Demirağ, 2020, ss. 3959-3986.).

İktidar partisi, seçim kampanyası boyunca İnönü’nün özellikle dış politikadaki başarıları üzerinde durmuş, Atatürk’ün partisi olarak devrimlerin koruyucusu olacaklarını ve ülkeye demokrasiyi CHP’nin getirdiğini savunmuştur (İnönü, 2001, s. 536). Demokratlar ise tek parti rejimini baskıcı olmakla suçlamış ve ekonomik sorunları kampanyalarının merkezine koymuşlardır. CHP, 27 Nisan 1950’de seçim bildirgesini yayımlamış ve demokratik bir yönetim tarzı benimseyerek, ekonomiyi düzeltceğini vadedmiştir (Karpas, 2012, s. 321). DP ise 8 Mayıs’ta yayımladığı seçim bildirgesinde, yoksulluğu kaldıracağını, herkesin eşit olduğu bir toplumsal yönetim getireceklerini söylemiştir (Zafer, 09-10 Mayıs 1950). CHP ile DP’nin seçim bildiremeleri, ideoloji ve ilkeler yönünden birbirine çok yakındı. Aralarında çok önemli farklılıklar olmamakla beraber DP’liler liberalizmi ve demokrasiyi temel ilke olarak savunurken; CHP, geçmiş yönetim tarzına sahip çıkmakla birlikte, liberalizme ve demokrasiye yumuşak bir geçiş yapmaya niyetli olduklarını anlatmaya çalışmıştır (Yılmaz, 2010, ss. 31-45).

1950 yılında gerçek anlamda ilk çok partili seçime giden Türkiye’de, seçim çalışmaları ülke genelinde büyük bir çekişmeye sahne olurken, bu mücadelenin yaşandığı yerlerden biri de Doğu’nun incisi olarak tabir edilen ve bölgenin en önemli şehirlerinden biri olan Van Vilâyeti’dir. 1946 Milletvekili Seçimlerinde Demokrat Parti, Van’da il teşkilatını kurmasına rağmen aday gösterememiş ve vekil çıkaramamıştır (Pinar, 2013, ss. 31-55). 14 Mayıs 1950 seçimlerine giderken, tek dereceli seçim sisteminin getirmiş olduğu usul ile artık genel ve üst politik söylemin değil, yerel kamuoyunun ve propagandanın belirleyici bir role sahip olduğu anlaşılmıştır. Yerel etki için de yerel medyanın en temel araç olduğu ve bunun adaylar tarafından yoğun olarak kullanılmaya çalışıldığı görülmüştür. Ülkede değişen dinamikler ve sistem, partileri ve adayları artık yerel basının gücünden de azami derecede faydalanmaya itmiştir. Ulusal basında olduğu gibi yerel basın da Türkiye’de meydana gelen bu gelişmeler doğrultusunda yeni yönelimler ve söylemler belirlemişlerdir. Yerel basın, bir taraftan ülke gündemini politik söylemlerini merkezden yerele –ilçelere ve köylere kadar- taşıırken, bir taraftan da çok partili yapının getirdiği tartışma ortamında yerel sorunların basın yoluyla kamuoyuna taşınmasını, yerel politikacı ve politikaların belirlenmesinde etkin bir rol üstlenmiştir (Çiçek, 2017, ss. 129-166). 14 Mayıs 1950 seçimlerinde bölgenin ve şehrin nabzını tutan, partilerin ve adayların vaatlerini halka ulaştıran, aynı zamanda halkın sesi olan yerel basın örneklerinden biri de Vansesi Gazetesi’dir.

Bu çalışmada; Türk siyasi hayatında çok önemli bir dönüm noktası olan ve ilk çok partili seçim olan 14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinin Van vilayetinde yerel basına yansımaları “Vansesi Gazetesi” özelinde ele alınmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle hazırlanan bu çalışmada, “Doküman Analiz Tekniği” kullanılmıştır¹. Makalede, gazetenin seçimlerle ilgili yaptığı haberler ve köşe yazıları içerik analizi ile belli başlıklar altında tasnif edilmiş, partilere ve adaylara yaklaşımı eleştirel bir bakış açısıyla ele alınmış, halkın taleplerini dile getirme çabaları ve seçim konusunda okuyucuyu bilgilendirme çalışmaları değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda Türkiye’de çok partili hayata geçişin safhaları ve gelişmeleri okuyucuya aktarıldıktan sonra, seçim öncesi ülkede yaşanan olaylar ve yapılan çalışmalar da kısaca açıklanmıştır. Çalışmamızın kaynağı olan “Vansesi Gazetesi”nin, kuruluşu, tarihçesi, yazarları ve yayın çizgisine kısaca değinilmiştir. Çalışmanın ana konusu olan Van Vilayetinde 14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinin “Vansesi Gazetesi” tarafından ele alınışı, seçimlerdeki tutumu, patilere yaklaşımı, gazetenin halkın taleplerini ve şehirdeki siyasi atmosferi ne ölçüde yansıttığı analiz edilmiştir. Bu çalışma; 10 Şubat 1950 ile 31 Mayıs 1950 tarihleri arasında Vansesi gazetesinde seçimlerle ilgili yapılan haber ve köşe yazılarını kapsamaktadır. Bu tarihler arasında gazetede yer alan

¹ Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir. Doküman analizi, basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir. Nitel araştırmada kullanılan diğer yöntemler gibi doküman analizi de anlam çıkarmak, ilgili konu hakkında bir anlayış oluşturmak, ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirmektedir.

seçimlerle ilgili 76 haber, 9 köşe yazısı ve 21 “Az-Öz” köşesine ait yazı incelenmiş olup, makale bu veriler ışığında oluşturulmuştur.

1. Vansesi Gazetesi ve Yayın Çizgisi Literatür Taraması

Van ilinin Cumhuriyet döneminde bilinen ilk gazetesi Yeni Yurd Van Gazetesi’dir. Gazetenin kurucusu ve yazı işleri direktörü M. İhsan Yazman’dır. Yeni Yurd Van Gazetesi M. İhsan Yazman ve İlyas Kitapçı tarafından Van Matbaası’nda 21 Temmuz 1937 tarihli ilk sayısı ile yayın hayatına başlamıştır (Yeni Yurd, 21 Temmuz 1937). 1943 yılına kadar haftada iki gün (çarşamba ve cumartesi) çıkan gazete, 1943’ten sonra günlük olarak yayımlanmıştır. Sonraki sayılarda İlyas Kitapçı ve Remzi Perihan tarafından günlük olarak çıkartılan gazete, “Günlük Siyasal Tarafsız Gazete” logosunu kullanmıştır. Bu gazete; 1943 yılında Van Gazetesi, 1948’de ise Vansesi Gazetesi adını almış (Vansesi, 1 Temmuz 1948) ve yayın hayatına bugün de devam etmektedir. Van’ın cumhuriyet tarihinde bilinen ilk gazetesi olması yönüyle önem arz eden Vansesi, sadece Van ilinin değil tüm Doğu’nun ilk gazetesi olduğu iddiasında bulunur. 1948’de Vansesi Gazetesi adını alan süreli yayın, Van yerel gazeteciliği ile ilgili bilgiler sunmaktadır. Salt ticari bir kaygıyla gazete çıkarmayı ve gazeteciliğin sırf ilan ve reklam temin etme amacı gütmeye başladığını belirten İlyas Kitapçı, Yeniyurd gazetesini kapatıp Van Gazetesi adıyla tekrar çıkartıldığını yazar. 1937’den beri “memleketin kültürel ihtiyaçlarını cevaplandırmak ve bu sahada mümkün olan nispette faydalı olmak üzere” yayıncılık yaptığını belirten Kitapçı, Van ilinin kültürel seviyesinin gelişmesine hizmet etmenin tek ideali olduğunu ifade eder. Bu bakımdan yaptığı kitapçılık faaliyetinin yayında dünyadan ve ülkeden haberleri Van halkına ulaştırmak için gayret ettiğini belirtir. İlyas Kitapçı ve Remzi Perihan öncülüğünde çıkan gazete Van’ın en uzun soluklu gazetesi olma özelliğini de taşımaktadır. Vansesi Gazetesi Van’daki sosyal, siyasal ve ekonomik birçok konuyu sayfalarına taşımıştır. En belirgin özelliği Van’ın gelişimi ile ilgili yaptığı yayınlardır. Bu konuda hem toplum bilinçlendirilmeye çalışılmış hem de yetkililerden problemlerin çözümü noktasında taleplerde bulunan yayınlar yapılmıştır. Vansesi Gazetesi, yerel bir gazete olmasına rağmen, Türkiye ve dünyadaki gelişmeleri de okuyucularıyla paylaşan bir yayın politikası izlemiştir. Siyasi alanda da yayınlar yapan gazete, “Vanlılık” etiketi üzerinden şehrin her alanda gelişim göstermesi için duyarlılık göstermiştir (İşler, 2013, s. 15-22). 1950 yılında dört sayfa olarak çıkarılan gazetenin fiyatı beş kuruştur. 1950 yılında Van’da aktif olarak yayın yapan tek gazete Vansesi’dir (Vansesi, 10 Şubat 1950). Gazetenin gelir kaynağı; ilanlar, reklam paraları ve yapılan bağışlardır. Vansesi Gazetesi’nin tirajı hakkında elimizde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır (İşler, 2013, s. 15-22).

Yeniyurd Van Gazetesi ismiyle ilk basıldığı 1937 yılından 1948 yılına kadar, gazetenin Cumhuriyet Halk Partisi taraftarı bir eğilim gösterdiği görülmektedir. Ancak bu durum Tek Parti Dönemi’nde devlet-parti bütünleşmesi ile açıklanabilir. Vansesi Gazetesi’ne dönüşmesiyle daha objektif bir yerde durduğu görülse de genel itibarıyla iktidar yanlısı ve devletçi bir yayın politikasına sahip olduğu söylenebilir. Ancak gazete, ister iktidar olsun ister muhalefet, yanlış gördüğü konularda siyasetleri eleştirmekten geri durmamıştır. Özellikle Van’ın sosyal, kültürel ve ekonomik olarak geliştirilmesi için kendine bir misyon yüklemiş ve bu konularda sürekli haberler yapmıştır. Vansesi gazetesi, 1950 genel seçimlerinde Van’ın siyasi atmosferini güncel bir şekilde takip ederek haberler hazırlamıştır. Vansesi Gazetesi, genel seçimleri yakından takip etmiş, parti liderlerinin seçim çalışmalarını ve beyanatlarını sayfalarından yayımlamıştır. Gazete, bu seçimlerde Van’ın menfaatlerini ve gelişimini ön planda tutarak tarafsız bir yayın çizgisi takip etmeye çalışsa da, yaptığı haberler ve baş sayfada yazdığı köşe yazılarında CHP’nin daha görünür olduğunu söyleyebiliriz. Gazete seçim süresince tek amacının Van’ın gelişmesi ve kalkınması olduğunu, memleketi en iyi yönetecek ve faydalı olacak kişilerin seçilmesini arzu ettiklerini dile getirmiştir (İşler, 2022, ss. 475-498).

Gazetenin yazar kadrosuna bakıldığında, Van ve Van dışında bulunan hemşerilerin yazılarını görmekteyiz. Gazete bazı yabancı yazarların yazıları ile ulusal basındaki yazılara da sayfalarında yer vermiştir. Gazetenin başyazarlığı ve sahipliğini yapan İlyas Kitapçı 15 Haziran 1959’a kadar gazetede aktif olarak yazılarını yayımlamış ve gazetenin yayın politikasına da yön vermiştir. Bu dönemde görülen özelliklerden biri de çok sayıda yazarın mahlas kullanmasıdır. Remzi Perihan’ın yazıları aralıklı yayınlanmaktadır. Mahlas kullanılan birçok yazıda İlyas Kitapçı ve Remzi Perihan’ın üslubu göze çarpmaktadır. Gazetede 1950 yıllarında ‘Batıdaki Doğulu’ ve ‘N.S.’ mahlasları göze çarpar. “Az-Öz” lakaplı yazarın yazıları da uzun yıllar devam etmiştir. 1948’den 1955’lere kadar Nurettin Süzmen, Muammer Eriş, Faiz Demiroğlu, A. Dabbaoğlu, A. Sıraçoğlu’nun yazıları gazetede yayınlanmıştır (İşler, 2013, s. 23).

2. Seçim Öncesi Partilerin Van’daki Çalışmaları

Demokrat Parti Van İl Teşkilatı, 1946 genel seçimlerinden bir gün önce yani, 21 Temmuz 1946 kurulmuştu. 7 kişiden oluşan DP Van Vilayet Heyeti Başkanlığına Ahmet Metin getirilmişti. Heyetin üyeleri ise şunlardır: Ahmet Özbayram, Bahri Toktamış, Halil Aktürk, Orhan Kaya, Bahri Oskay, Burhan Aktürk. Maddi imkânsızlıklarla da boğuşmaya çalışan DP’nin Van’daki çalışmaları

CHP'nin baskıları sebebiyle 1947 yılına kadar il merkeziyle sınırlı kalmıştır. İsmet İnönü'nün 12 Temmuz 1947 tarihli beyannamesinden sonra siyasette başlayan yumuşama evresiyle beraber DP, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da örgütlenmesini genişletmeye başlamıştır. Bu vesileyle DP İl İdare Kurulu, tüm olumsuzluklara rağmen², 1950 seçimlerine gelindiğinde Van vilayetinde tüm ilçelerde, teşkilat çalışmalarını tamamlamayı başarmıştır. 27 Nisan 1949'da yapılan DP Van İl Kongresinde Başkanlığa Şükrü Altaylı seçilmişti. Üyeler ise; Hamit Kartal, Lütfü Dinçer, Mehmet Zeki Özalp, Fikri Özbayram, Fikri Erman ve Ziver Özkan idi. 1950 seçimlerine gidilirken Demokrat Partinin Van'dan milletvekili yoktu (Teke, 2021, ss. 191-210).

Cumhuriyet Halk Partisi 1946 seçimlerinde Van'dan 3 milletvekili çıkarmıştır. Bunlar: İbrahim Arvas, Muzafer Koçak ve Rüştü Oktar'dı. Türkiye Cumhuriyetinin ilk ve köklü partisi olan CHP, 1949 yılına gelindiği vakit, Van vilayetinde tüm teşkilatlanmasını ve kongrelerini tamamlamış durumdaydı. CHP Heyetinin Van İl Başkanı Celal Çeliker idi. İl İdare Kurulu Üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur: İhsan Akyol, Ali Boya, Bahri Çağlar, Şaban Boysan, Kinyas Kartal, Cemal Kahveci, İhsan Durmaz ve Aziz Soydan (BCA, 490.1.0.0-193.764.2). CHP, 1949 yılında Van'da 94 ocak, 5 bucak, 8 ilçe teşkilatı ve binlerce üyesiyle çok güçlü bir yapıya sahipti ve parti-devlet bütünleşmesi sayesinde seçimi kesin olarak kazanacaklarına inanmışlardı (BCA, 490.1.0.0-380.1605.1-8).

Seçim sürecine girildiği zaman, ülke genelinde olduğu gibi yereldeki siyasi hareketlilik de artmıştır. Partiler ve adaylar hummalı bir çalışma içine girmiş, seçimi kazanmanın hesaplarını yaparken, yerel basın da Van'daki siyasi atmosferi yakalayıp okuyucularına aktarma çabasındaydı. Vansesi gazetesi, genel seçimler öncesi hem ülkenin genel durumunu hem de yerelde yapılan çalışmaları yakından takip ederek okuyucularıyla paylaşmıştır. Vansesi gazetesinde, seçimler ile ilgili ilk yazıyı 10 Şubat 1950 tarihinde görmekteyiz. Gazetenin ilk sayfasında Nurettin Süzmen tarafından kaleme alınan, "Seçimler Dolasıyla" başlıklı köşe yazısında, demokrasiden ve halkın demokratik haklarından bahsedilmiştir. Yine gazetenin birinci sayfasında bulunan "Az-Öz" başlığıyla her gün farklı konuların okuyuculara aktarıldığı küçük köşe yazısı sütunu aynı gün; "Seçim Kanunu" başlığıyla kısa bir değerlendirme yapmıştır. Yazıda seçim kanunun meclise geldiğini ve yakında kanun olarak yayımlanacağını belirten yazıda şu ifadeler dikkat çekmektedir: "Demokratik esaslara dayanan bu kanunla yapılacak seçimler, bizde, bir demokrasi denen şeyin olup olmadığını gösterecektir. Yani baskı, tazyik, hile, dalavere olmayacak. Vatandaş tam serbesti içinde istediğine oy verecek. Çoğu gitti, azı kaldı. Gerçeği öğreneceğiz." (Vansesi, 10 Şubat 1950). 17 Şubat'ta ise Meclis'te görüşülen seçim kanunu ile ilgili haberleri "Meclisteki Müzakereler" başlığıyla vermiştir. Haberde, seçim kanunu müzakerelerinin çok hararetli ve tartışmalı cereyan ettiği belirtilmiştir (Vansesi, 17 Şubat 1950). Seçim Kanunu'nun kabul edilmesi sonrası gazetenin "Az-Öz" köşesinde "Seçimde Adalet" başlığıyla bir yazı yayımlanmıştır. Yazıda, "Seçim Kurulları"nın başına hâkimlerin getirildiğini belirten yazar, hâkimlerin kanunlar ve vicdan ışığında her zaman adaleti tecelli ettiklerini belirtmiştir. Hiçbir kuvvetin Türk hâkimini adaletten ayıramayacağını, kimsenin tesiri altında kalmayacağını, halkın iradesini hiçbir şekilde kimsenin gasp etmesine seçimlerde izin vermeyeceğini söylemiştir (Vansesi, 22 Şubat 1950). Gazete bu küçük köşesinde 4 Mart'ta ise nükteli bir yazı yayımlamıştır. "Dördüncü Cemre" başlığıyla verilen yazıda, üç cemrenin düştüğünü havaların ısındığını belirten yazar: "Bir de dördüncü cemre var bu sene. Mayıs'ın 14'de düşecek. Bu cemre seçim cemresidir. Bu cemrenin Türk milletine uğurlu ve hayırlı olmasını dileriz" demiştir (Vansesi, 4 Mart 1950). Gazetenin bu köşesi, ilk yazılarında iktidarı eleştirel tarzda yazılar yazmış ve adaletli bir seçim olmasını temenni ettiğini sürekli vurgulamıştır.

Seçim Kanunu'nun kabul edilmesi sonrası Meclis 1 Mart 1950'de seçimlerin 14 Mayıs'ta yapılmasını kabul etmiştir. Seçim tarihi belli olunca hem ülke genelinde hem de partilerde de hareketlilik başlamıştır. Van İl ve İlçe Seçim Kurulu Başkanlıkları, seçim kurullarını oluşturmak için ilan vermiş ve partileri kura çekimine davet etmiştir (Vansesi, 15 Mart 1950). Bunun üzerine de Van'da partiler yoğun bir hazırlık ve çalışma sürecine girmiştir. Yapılan hazırlıklar Van'da seçim sürecinin hararetli geçeceğinin bir göstergesiydi (Vansesi, 16 Mart 1950). 21 Mart 1950'de Ağır Ceza Hâkimi Hilmi Uluca başkanlığında, İl Seçim Kurulu oluşturulmuştur. Kurul, CHP, DP ve MP'den ikişer üye, Belediye ile İl Genel Meclisi'nden ikişer üye olmak üzere toplam 11 kişiden oluşmaktaydı (Vansesi, 22 Mart 1950).

Ülke ve Van vilayeti seçim havasına girince, gazetenin baş sayfasında seçimle ilgili haberler ve köşe yazıları da yoğunluk kazanmaya başlamıştır. Gazete yazarı Nurettin Süzmen, 23 Mart'ta "Seçime Doğru" başlığıyla bir köşe yazısı kaleme almıştır. Yazar köşe yazısında; bu seçimim Türk demokrasisi açısından büyük öneme sahip olduğunu, 1946 yılında ilk çok partili seçim olsa da Seçim Kanunu ve genç partilerin tam hazırlıklı olmaması nedeniyle demokrasinin gerçek manada tecelli etmediğini, o yüzden bu seçimin demokrasinin inkişaf etmesi bakımından büyük öneme sahip olduğunu yazmıştır (Vansesi, 23 Mart 1950).

² 1948 yılında Özalp DP İlçe Başkanı Şahvelet Aralan ve iki oğluna isnat edilen sahtekârlık suçlaması dolayısıyla tutuklanmaları ile yine 1948 yılında Hükümet Konağı müteahhidini tehdit etmek ve para almak istemesi suçlamasıyla mahkeme, DP Van İl Başkanı Ahmet Metin'e 6 ay hapis cezası vermiş ve tutuklanmıştır.

TBMM 24 Mart 1950 tarihinde toplanarak, 14 Mayıs'ta seçim kararı almış ve kendini feshetmiştir (Cumhuriyet, 25 Mart 1950; Vansesi, 27 Mart 1950). Meclisin seçim ve fesih kararı aldığı gün İsmet İnönü seçim çalışmalarına başlamış ve Polatlı'da ilk seçim mitingini yapmıştır (Cumhuriyet, 24 Mart 1950). “Az-Öz” köşesinde ise seçim kararı hakkında bir yazı yazılmış ve seçimlerde “milletin dediği olacak” denmiştir (Vansesi, 27 Mart 1950). Seçim kararının ardından çalışmalar için vekiller ve adaylar sıkı bir çalışma içerisinde girmişler. Bu amaçla CHP Van Bölge Müfettişi ve Çorum Milletvekili Süheyip Karafakoğlu ile CHP Milletvekili Muzaffer Koçak 28 Mart'ta Van'a gelmiştir. Bir ara Van'da valilik de yapan Muzaffer Koçak'ı işlede devlet erkânı ve büyük bir halk kitlesi karşılamıştır (Vansesi, 27-28 Mart 1950). Gazete, seçimin yaklaşması hasebiyle vilayette hareketlilik olduğunu ve partilerin hararetili bir çalışma içerisine girdiğini yazmıştır (Vansesi, 29 Mart 1950).

Nisan ayında seçim hareketliliği iyice artmıştır. CHP Van Milletvekilleri Rüştü Oktar ile İbrahim Arvas da seçim çalışmaları için 3 Nisan'da Van'a gelmiştir. Bu iki vekilin yeniden aday başvurusu yapacağı belirtilmiştir (Vansesi, 4 Nisan 1950). CHP milletvekilleri ve müfettişlerinin ardından Demokrat Parti Müfettişi Kemal Obüs de 5 Nisan'da Van gelmiştir. CHP'nin yanı sıra DP ve MP de yoğun bir seçim çalışmasına girişmiş, köyleri tek tek dolaşmaya başlamış ve vatandaşın oy istemiştir (Vansesi, 5 Nisan 1950). Gazete, 8 Nisan'da ise ülke genelindeki seçim çalışmaları ile ilgili haberler vermiştir. Gazetenin birinci sayfasından İnönü ve Bayar'ın yaptığı seçim çalışmalarını; “Seçim Günü Yaklaşırken” başlığıyla okuyucularına sunmuştur. Haberde, “Parti liderlerinin propaganda nutukları hararetleniyor” diyen gazete, liderlerin irad ettiği nutuklardan bölümler vermiştir. Liderlerin şehir şehir gezdiğini ve CHP ile DP'nin birbirini halka şikâyet ettiğini belirtmiştir. Millet Partisi lideri Hikmet Bayur'un ise daha şiddetli bir propaganda takip ettiği ifade edilmiştir (Vansesi, 8 Nisan 1950).

3. Adayların Belirlenmesi

“Seçim Kanunu” kabul edildikten sonra siyasette artık şartlar değişmiş, halk seçimin belirleyicisi ve öznesi olmuş, bu nedenle halkın benimsediği ve güvendiği kişilerin aday gösterilmesi gerçeği ortaya çıkmıştır. Siyasette değişen bu şartlar, partilerin artık merkezden istedikleri kişileri değil de, halkın itibar ettiği kişileri aday göstermeleri konusunda bir tercihe zorlamıştır. Bu bakımdan gazetesinin “Az-Öz” köşesi, 25 Şubat tarihinde “Partilerin Adayları” başlığıyla bir yazı okuyucuya sunmuş ve halkın beklediği aday profilini tarif etmiştir. Yazıda; Partilerin her türlü şahsi ve kinci düşünceden kurtulup, yalnız milletin ve memleketin menfaatlerini düşünen kişileri aday göstermelerini tavsiye etmiştir. “Liyakatsiz ve kifayetsiz kişilerin aday gösterilmemesi partilerin yararına olacaktır” denilmiştir (Vansesi, 25 Şubat 1950). Gazete yazarı Nurettin Süzmen de 30 Martta “Seçim Meselesi” başlıklı bir köşe yazısı kaleme almıştır. Yazar ülke gündeminin seçim olduğunu ve herkesin bu mesele ile meşgul olduğunu belirttikten sonra, asıl önemli olanın halk ve memleket için çalışacak kişilerin aday gösterilmesi gerektiğini özellikle tavsiye etmiştir (Vansesi, 30 Mart 1950). Gazetenin “Az-Öz” köşesinde ise yine nükteli bir yazı yazılmış olup milletvekilli olmanın çok tatlı ve rahat bir şey olduğunu, çalışan için çok zor ama çalışmayan vekiller için en güzel işin vekillik olduğunu eleştirel bir şekilde yazmıştır (Vansesi, 30 Mart 1950). “Az-Öz” köşesi 4 Nisan'da yazdığı bir yazıda ise hem halkın duygularına tercüman olmuş hem de partilere nasıl bir aday belirlemeleri gerektiği konusunda yol göstermiştir. “Aradığımız Aday” başlığıyla yazılan yazıda, milletvekillerinde aradıkları özellikleri şöyle tarif etmiştir: “Muhakeme ve mantığı kuvvetli, görüşü isabetli, tahsili yüksek, milli duyguları hâkim, söz söylemesini, tez müdafaasını bilir, muhitinde sempati yaratacak, iyi ahlak ve karakterde, bilgili, hemşerilerine, vatandaşa sevgi besleyen, amme menfaatlerini şahsi menfaatinden üstün tutan, içtimai hayatın icaplarını içtimai terbiye esasları ile yerine getirebilen milletvekili istiyoruz.” (Vansesi, 4 Nisan 1950).

Her iki parti de ülke genelinde olduğu gibi Van'da da aday belirlerken toplumun yapısını ve beklentilerini göz önüne alarak hareket etmiş ve bu konuda titiz çalışmıştır. Tek partili dönemde ve eski seçim kanunu yürürlükteyken CHP seçimler öncesi aday yoklaması yapmamış ve parti merkezinin belirlediği kişiler aday olarak gösterilmiştir. Çok partili dönemde artık şartlar değişmiş ve partiler üyelerin görüşüne başvurarak aday yoklaması yapmıştır. 8 Nisan'da gazete “Az-Öz” köşesinde, CHP Van İl Başkanlığı'nın yarın önemli bir toplantı yapacağını, bu toplantıda yoklama kurulunun milletvekili namzetlerini belirleyeceğini yazmıştır. Köşede, vekil adayları belirlenirken memlekete hizmet edecek kişilerin seçilmesinin elzem olduğu belirtilmiştir (Vansesi, 8 Nisan 1950). 1947 yılında kabul edilen CHP tüzüğüne göre, adayların %30' u parti merkezi tarafından, geri kalan % 70'i ise parti il kurullarınca belirlenmesi kararlaştırılmıştır. Söz konusu usul gereğince Van milletvekilliğine aday belirleme tespiti için CHP İl ve İlçe İdare Kurulları ve partinin vilayetteki üye ve temsilcilerinden oluşan 118 delegeden 106 delegenin katılımıyla CHP Bölge Müfettişi Süheyip Karafakoğlu'nun başkanlığında toplanan Yoklama Kurulu, gizli oturum gerçekleştirmiştir. CHP'nin 9 Nisan'da Halkevinde Bölge Müfettişi Süheyip Karafakoğlu gözetiminde yaptığı aday yoklamasına; İbrahim Arvas ve Rüştü Oktar gibi mevcut milletvekillerinin yanı sıra, Gelirler Genel Müdürü Ferit Melen, Emekli PTT Müdürü Nazım Gürzeren, Dava Vekili Bahri Çağlar ve Müteahhit Celal Çeliker katılmışlardır. Yapılan yoklama sonucunda Ferit Melen 79 oy ve Celal Çeliker ise 62 oy alarak kazanmıştır. Haberde, merkezin göstereceği adayın henüz belli olmadığı da yazılmıştır (Vansesi, 10 Nisan 1950). Aday yoklamalarında sıralamaya giremeyen mevcut milletvekilleri Rüştü Oktar ve İbrahim Arvas, CHP

Genel Sekreterliği'ne müracaat ederek % 30'luk parti kontenjanından yararlanmak istemişlerdir. Arvas, Genel Sekreterliğe çektiği telgrafta, Van'daki Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurucularından olduğunu ve bu süreçte değin parti çatısı altında daimi üye sıfatıyla çalıştığını belirterek, % 30 kontenjandan aday olmak istediğini belirtmiştir. Rüştü Oktar da kontenjandan adaylık talebinde bulunmuş ve genel merkeze verdiği dilekçede Van halkının kendisinden yana olduğunu, genel seçimlerde % 70'e giren adaylardan daha fazla oy alacağından emin olduğunu ifade etmiştir. Bu talepleri inceleyen CHP Genel Merkezi Rüştü Oktar'ı kontenjandan üçüncü aday olarak belirlemiştir (Teke, 2021, ss. 191-210). Demokrat Parti ise kamuoyuna aday yoklamasını 12 Nisan'da yapacağını bildirmiştir (Vansesi, 10 Nisan 1950). CHP, yeni seçim şartlarını da göz önüne alarak aday yoklamasına dikkat etmiş ve halkın güvendiği, tanıdığı ve oy vereceği kişileri aday göstermeyi tercih etmiştir.

Gazetenin "Az-Öz" köşesinde tek parti döneminde milletvekili adaylarının belirleme şeklini eleştiren, adayların halka sorulmadığını hatta milletvekili adayı olanların bile hiçbir zaman halka gelmediğini nükteli ve alaycı bir şekilde anlatan çok veciz bir yazı okuyucuya sunulmuştur. "Neredeydiler?" başlığıyla yazılan köşe yazısında, iki köylünün karşılıklı konuşmasında mevcut sistem eleştirilmiştir. Konuşma şöyledir:

İki köylü konuşuyordu.

Biri: -Gördün mü namzet listelerini dedi?

Diğeri: -Evet gördüm. İsimlerini işittğimiz, cisimlerini görmediğimiz kimseler.

Birincisi gülerken cevap verdi: - Şimdiye kadar neredeydiler bu adamlar? Şöyle köylerimize teşrif edip, derdimizi sorma tenezzülünde bulunmadılar da şimdi bizi seçin diyorlar. Ne iyi, ne kolay yol değil mi?

İkincisi karşıladi bu sözü: Onlar mevkide iken büyük, biz küçük insanlardık. Şimdi onlar küçüldü biz büyüdü.

Çünkü işleri bize düştü. Dur bakalım söz onların değil, bizim. Kimi istersek onu seçeceğiz. Millete ve yurda hayırlı olanı öyle değil mi? İşte tekâmül eden halk (Vansesi, 13 Nisan 1950).

Gazete, çok partili demokratik yapının ve tek dereceli seçim sistemin halka dayandığını, halktan kopuk bir siyaset izlemenin yanlış olduğunu, halkın iradesi ve desteği olmadan artık kimsenin kazanamayacağı ve iktidar olamayacağını vurgulamıştır. Gazete, aynı zamanda tek parti dönemindeki aday belirleme ve adayların halktan kopuk oluşunu alaycı bir dille anlatmıştır.

Gazete 17 Nisan'da "Batıdaki Doğulu" lakabıyla "Hemşerilerimle Bir Hasbihal" başlığıyla bir makale kaleme alan yazarın yazısını okuyucularla paylaşmıştır. Yazar aldığı bilgilere göre Van'da da seçimlerin çok hareketli geçtiğini, 60-70 namzedin isminin geçtiğini ve Van'dan ilk defa bu kadar aday çıktığını, bunun ise sevindirici bir durum olduğu anlatmıştır. Yeni seçim kanunu ile insanların siyasete daha sıcak baktığını, 25 seneden beridir vekillerin vatandaştan kopuk olduğu ve hiçbir vaat vermeden meclise girdiğini ama artık işlerin değiştiğini belirten yazar: "İnkılaptan bugüne kadar Van'dan gayri diğer il ve ilçelerde hükümet desteğiyle birçok yatırımlar yapılmış, her alanda terakki ve inkişafı görünce Van'ın kayıplarını daha iyi hissediyoruz. Gayriihtiyari şu soruyu sormaktan kendimizi alamıyoruz: Van bu terakkilere, ümrana layık değil miydi? Yoksa vekillerimiz bu yardımları isteyecek cesareti gösteremediler?" sözleriyle sitemini dile getirmiştir (Vansesi, 17 Nisan 1950).

Bu partilerin haricinde müstakil (bağımsız) adaylar da başvuru yapıp çalışmalara başlamışlardır. Millet Partisi bu seçimlerde Van'dan aday göstermemiştir (Vansesi, 20 Nisan 1950). Demokrat Partiden aday olmayı düşünen Emekli Albay İzzet Akın da seçim çalışmaları için 20 Nisan'da Van'a gelmiştir (Vansesi, 21 Nisan 1950). İbrahim Arvas'ın CHP tarafından aday gösterilmemesi üzerine, Arvas'ın bağımsız olarak aday olmakta ısrar etmesini parti olumsuz karşılamış ve CHP tüzüğüne aykırı hareket ettiği gerekçesiyle genel merkez tarafından partiden çıkarılmıştır (Pınar, 2013, ss. 31-55). Bu olay Van'da büyük ses getirmiştir. Vansesi gazetesi bu durumu: "İbrahim Arvas Halk Partisinden Çıkarıldı" başlığıyla okuyucuya vermiştir. Bu olayın yaşanması ve farklı gerekçelerin de etkisiyle Van'da CHP'den büyük kopuşlar yaşanmıştır. Gevaş'ta bin kişi CHP'den istifa ederek DP'ye geçmiştir. Ayrıca CHP Van Milletvekili Rüştü Oktar, sağlık sorunlarını gerekçe göstererek adaylıktan çekilmiş ve yerine Emekli General Kazım Özalp aday gösterilmiştir³. Ankara ve İstanbul'da çeşitli gazetelerde Oktar'ın Kazım Özalp lehine adaylıktan feragat ettiği haberleri çıkınca, Oktar bir basın açıklaması yaparak bu haberleri yalanlamıştır (Vansesi, 22 Nisan 1950). CHP, delege yoklaması ile 79 oy alan Ferit Melen ve 62 oy alan Celal Çeliker'i aday göstermiştir. CHP'nin üçüncü adayı ise parti genel merkezinin belirlemiş olduğu Kazım Özalp olmuştur (Vansesi, 22 Nisan 1950).

DP Van İl İdaresi, 12 Nisan'da bir toplantı düzenlemiş ve kendi adaylarını belirlemiştir (Vansesi, 13 Nisan 1950). Kimlerin aday olduğu ve kaç oy aldıkları bilinmemektedir. Parti yapılan aday belirleme yoklamalarından sonra üç kişilik aday listesini İl Seçim Kuruluna vermiş ve bu liste İl Seçim Kurulu tarafından 26 Nisan'da ilan edilmiştir. DP'nin adayları şunlardı: 1-Şükrü Altaylı (Emekli Subay, DP İl Başkanı) 2- İzzet Akın (Emekli Albay) 3- Hamit Kartal (Tüccar) (Vansesi, 26 Nisan 1950). Seçimlerde İbrahim

³ Emekli General Kazım Özalp, Birinci dünya Savaşı'nda Van vilayetinde cephede görev yapmış, Van'ın savunmasında çok çaba harcamış ve halkın teveccühünü kazanmış bir askerdir. Van halkının kendisini yakından tanıması hasebiyle CHP onu Van'dan aday göstermiştir.

Arvas ve Emekli Kurmay Binbaşı Şefik Karcioğlu da bağımsız aday olmuştur (Vansesi, 1 Mayıs 1950). DP, adayları belirlerken çok titiz davranmış ve aday yoklamasına katılanlar arasından halkın teveccühünü kazanmış kişilerin namzet gösterilmesine özellikle dikkat etmiştir. Adayların isimleri ve mesleklerinden de anlaşılabacağı üzere, bu kişiler halkın güvenini kazanmış ve Van'ın tanıdığı güvenilir kimselerdi.

4. Partilerin Seçim Propagandaları ve Vaatleri

Seçim sürecinin asıl önemli olan safhası propaganda ve mitingler kısmıdır. Çünkü mitingler seçimin havasını ve gidişatını göstermede önemli veriler sağlamaktadır. Van'da ilk miting/toplantı 10 Nisan'da Demokrat Parti tarafından yapılmıştır. Vansesi gazetesi bu mitingi "Demokrat Parti Dün Meydanda Bir Toplantı Yaptı" başlığıyla manşetten vermiştir. Mitinge tam sayfa yer ayıran gazete, toplantıya 600 kadar kişinin katıldığını yazmıştır. Mitingle ilgili ayrıntılı bilgi verilen haberde Demokrat Parti İl Başkanı Şükrü Altaylı'nın konuşmasından bazı bölümler aktarmıştır. Verilen haberde:

DP İl İdare Kurulu Başkanı Şükrü Altaylı yaptığı konuşmada; iktidar partisinin bölgeye, bilhassa Van'a kayıtsızlığından bahsederek yirmi beş yıldır mecliste bulunan Van milletvekillerinin fayda sağlayacak bir faaliyet içinde olmadıklarını ifade etti. Demokrat Başkanı, Demokrat Partinin tuttuğu yolun vatan yolu, millet yolu, kardeşlik yolu olduğunu belirtmiş ve demokratların bu memlekete ihtilal, iğtişas çıkarmak istedikleri yolundaki iddia ve isnatları şiddetle reddetmiştir. Şehrimizdeki açlık, susuzluk davasına temas eden Altaylı, bunların halk partisi idaresi tarafından görülmediğini, bir çare aranmadığını ileri sürerek, hâkimiyet bila kaydü şart Türk Milletininindir diye hitap etmiş ve DP'nin bu hâkimiyeti temine çalıştığını belirtmiştir. İl Başkanı Şükrü Altaylı'dan sonra DP'li Hatip Hüseyin Kılıç ve DP Müfettişi Kemal Obüs de birer nutuk irad etmişlerdir. DP Müfettişi Kemal Obüs konuşmasında, İslâmiyet'ten başlayarak demokrasi hareketlerini zikrederken Hz. Peygamber'in sözlerini hatırlattı ve Kuran'dan ayet okudu. Kemal Obüs konuşmasının devamında, milletin çektiği ıstırapı ele alarak CHP'nin yirmi beş seneden beri gözyaşı, açlık ve sefalet getirdiğini ifade etti (Vansesi, 11 Nisan 1950).

DP'nin belirlemiş olduğu ve ülke genelinde uygulanan CHP'yi eleştiri üzerine kurulu olan seçim stratejisi, Van'da da kendini açık bir şekilde göstermiştir. DP, bütün seçim çalışmaları boyunca CHP yönetimini ve yaptığı uygulamaları eleştirmiş; halkın yoksulluk yaşadığını, Van'a hizmet getirilmediğini, halkın ekonomik durumunu düzeltmeceğini vaat etmiştir.

DP'nin bu mitinginden sonra CHP Van Milletvekili İbrahim Arvas ertesi gün partisine ve iktidara yapılan ithamlardan dolayı bir konuşma yapmış ve demokratlara cevap vermiştir. CHP, Halkevi bahçesinde 800 kadar kişinin katılımıyla miting gerçekleştirmiştir. 11 Nisan'da Halkevi bahçesinde halka hitap eden Arvas, konuşmasında şu konulara değinmiştir:

Serv muahedesi imzalandığında Van'da bütün halkın karşı çıkıp vatani kurtarmak için harekete geçtiğini, Müdafai Hukuk Cemiyetinin ilk nüvesinin Van'da kurulmuş olduğuna işaret etmiştir. Daha sonra ülkenin kurtuluşundan, halk partisinin başarılarından ve Van için yaptığı hizmetlerden bahsetmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nda ülkeyi savaşa sokmadıklarını ve bunun büyük başarı olduğunu söyleye Arvas, Sadık Aldoğan'ı da bir general ve milletvekiline yakışır bir şekilde konuşmaya davet etmiştir. Konuşmasında Vanlılara başbakanının selamını getirdiğini söyleyen Arvas, Van Havaalanının çelik pist şeklinde yapılacağı müjdesini vermiştir. (Vansesi, 12 Nisan 1950).

Vansesi, Türkiye genelinden seçim çalışmaları ile ilgili sürekli haberler yapmakta ve halkı bu konuda bilgilendirmekteydi. Memleketin her tarafında mitingler yapıldığını, Meclis'in neredeyse yüzde altmışının değişeceği bilgisini vermiştir (Vansesi, 13 Nisan 1950). Gazete, bu doğrultuda CHP Tokat Milletvekili Refik Ahmet Sevengül'ün; "Milletvekili Seçimlerine Girerken" başlıklı makalesini birinci sayfasından okuyucuları ile paylaşmıştır. Yazar makalede; seçim kararı alınma sürecinden, çok partili sistemin ikinci seçimi olacağından ve tek dereceli seçim sisteminden bahsettikten sonra yeni kabul edilen "Seçim Kanunu"nun hiçbir hileye ve haksızlığa yer vermeyecek şekilde seçimlerin yapılmasını sağlayacağını belirtmiştir. Yazıda: "Parti olarak isteğimiz, serbest ve ehemmiyetli bir seçim yapılması, vatandaşların reylerini diledikleri gibi kullanmaları, memleket ve millet iradesinin tevdi edileceği siyasi teşekkülü tayin hususunda Türk milletinin hakiki arzusunun belirtilmesidir." ifadelerine yer verilmiştir. Sevengül, muhalefetin seçimlerde hile olacağına dair kopardığı yaygaranın yersiz ve asılsız olduğunu, Türk Hâkimlerinin buna asla izin vermeyeceğini ve muhalefetin yenilgisine şimdiden bahane aradığını söylemiştir (Vansesi, 15 Nisan 1950). Gazete, 27 Nisan'da Yusuf Ziya Ortaç tarafından kaleme alınan "Türk Kadını!.. Sandık Başına" başlıklı makaleyi okurlarıyla paylaşmıştır. Yazar bu köşe yazısında; Türk kadınının geçmişte hiçbir sosyal ve siyasi haklara sahip olmadığını, yaşadığı sorunları, Türk inkılabını kadınlara kazandırdığı hakları ve şimdi hepsinin toplumda saygı gördüğünü ve meslek sahibi olduğunu anlattıktan sonra: "Bugün sana bu hakları veren inkılabı sen de reyini vereceksin Türk Kadını. Hayalin 25 yılın gerisine gitmesin Türk

kadını.” diyerek kadınlardan CHP’ye oy vermelerini istemiştir (Vansesi, 27 Nisan 1950). Gazetenin, CHP milletvekilinin yazısını ve CHP’yi destekleyen mahiyetteki Yusuf Ziya Ortaç’ın yazısını başköşede yayımlaması, iktidar partisini destekler nitelikte bir tavır içerisinde olduğunu göstermektedir. Bu durum gazetenin tarafsız yayın çizgisinden ödün verdiğini ortaya koymaktadır. Çünkü seçim süreci boyunca DP’nin adaylarına ait ya da DP’yi destekler nitelikte hiçbir köşe yazısı yayımlanmamıştır.

Seçim yaklaştıkça çalışmalar hız kazanmakta, partiler arası propaganda yarışı da şiddetlenmekteydi. Demokrat Parti ve Halk Partisi adaylarını belirlenmiş ve bu adayların seçilebilmesi için canla başla çalışmaya koyulmuşlardır. Partilerin propaganda yarışı kızışırken, “Az-Öz” köşesi de “Din, Alet Edilemez”, başlıklı önemli bir yazı neşretmiştir. Yazıda: “Öğrendiğimize göre bazı kimseler, “dini” propaganda vasıtası yapmaya çalışmakta, bu vesile ile masum halkı aldatmağa uğraşmaktadırlar. ‘Tıcani Tarikatı’ şeyhinden bu suretle faydalanmak isteyenler olduğu gibi, din maskesi altında politika oyunları yapmak isteyenler de bulunmaktadır. İnkılabı rencide edecek olan ve rejimi sarsacak bulunan bu hareketlere yer verilmeyecektir şüphesiz.” ifadelerine yer verilmiştir (Vansesi, 21 Nisan 1950). “Az-Öz” köşesi, 24 Nisan’da “Az kaldı” başlığıyla yazdığı yazıda; partilerin yoğun propaganda ve tanıtım yaptığını ama halkın hatır gönül ile değil, milletin menfaatlerini düşünen adaylara oy vereceğini vurgulamıştır (Vansesi, 24 Nisan 1950). Bir başka yazısında ise seçmenlere seslenen yazar; “oy verirken vicdanınızın sesini dinleyin ve memleketin hayrı için oy verin” demiştir (Vansesi, 27 Nisan 1950). Az-Öz köşesi, toplumu menfaatini ön planda tutan ve halkı bilinçlendirmeye gayret eden bir yayın çizgisi takip etmiştir. Çünkü her yazısında partilerin ve adayların yanlışlarını eleştirmiş, vaatlerini süzgeçten geçirmiş ve yaptıkları konuşmaları yapılabilir ya da kabul edilebilir bir durum olup olmadığını değerlendirecek halkı aydınlatmıştır.

DP ikinci büyük mitingini 28 Nisan’da Pazar Meydanı’nda yapmıştır. Gazetenin haberine göre bu mitinge bin kişi katılmıştır. Mitingde konuşan DP İl Başkanı Şükrü Altaylı; iktidarın Van için hiçbir şey yapmadığını, hizmet getirmediğini, köylünün ıstırap içinde olduğunu, okul, hastane ve yol gibi temel ihtiyaçların bile karşılanmadığını söyleyerek CHP’yi sert bir dille eleştirmiştir. Altaylı DP’nin amacını da : “Halkın ve milletin tam bir serbestiyete kavuşması, refaha erişmesi, memleketin kalkınması...” olarak açıklamıştır. Altaylı’dan sonra İzzet Akın ve Hüseyin Kılıç da birer konuşma yapmıştır. Hatipler konuşmalarında Van’a hizmet getirilmediğini belirterek iktidarı eleştirmişlerdir (Vansesi, 29 Nisan 1950).

Bu arada CHP Genel Merkezi tarafından partinin kontenjanından Van Milletvekili aday gösterilen Emekli General Kazım Özalp de 28 Nisan’da Van’a gelerek seçim çalışmalarına başlamıştır (Vansesi, 29 Nisan 1950). Özalp’ın gelmesiyle beraber CHP heyeti çalışmalarına hız vermiştir. CHP Milletvekili adayları ve Parti Müfettişi Süheyip Karafakoğlu birlikte 30 Nisan’da Erciş, Muradiye ve Gürpınar ilçelerini gezerek halktan oy istemişlerdir. DP adayları da aynı bölgelere giderek seçim çalışmaları yapmış ve meydanlarda toplanan halka hitap etmişlerdir (Vansesi, 1 Mayıs 1950).

Partililer seçim çalışmaları çerçevesinde Van’ın ilçelerini ve çeşitli bölgeleri ziyaret etmeye devam etmiştir. CHP heyeti 2 Mayıs’ta Özalp’e gitmiştir. CHP Milletvekili adayları ve üyelerden müteşekkil grup Özalp ilçesinde vatandaşları ziyaret ettikten sonra ilçe meydanında bir toplantı yaparak halka hitap etmişlerdir. DP heyeti de Erciş, Muradiye ve Gürpınar bölgelerinde üç günlük bir seçim çalışması yapmış, 2 Mayıs’ta Van’a dönmüşlerdir (Vansesi, 3 Mayıs 1950). CHP heyeti Özalp ilçesinden sonra 4 Mayıs’ta Gevaş’a giderek halk ile buluşmuş ve burada seçim çalışmalarına devam etmiştir. Seçim çalışmaları kapsamında çok sıkı bir performans gösteren CHP adayı Kazım Özalp, Vansesi gazetesini de ziyaret etmiş, gazetenin çalışmaları ve durumu hakkında bilgi alarak gazete çalışanları ile çeşitli konular hakkında istişareler yapmıştır. Van valisi ise seçimlerin huzur içinde gerçekleşmesi ve sükûnetin sağlanması için muhtarlar ile bir toplantı yapmış ve onlara bu konuda nasihatlerde bulunmuştur (Vansesi, 5 Mayıs 1950).

Gazetenin yazarı Nurettin Süzmen tarafından 2 Mayıs’ta, “Seçimden Önce” başlığıyla bir köşe yazısı kaleme alınmıştır. Yazıda; adayların çalışmalarından, vaatlerinden, köy köy gezerek halkı ikna etmeye ve vatandaşa şirin gözükmeye çalıştıklarından bahseden Süzmen, vatandaşların beklentilerini şu cümlelerle açıklamıştır:

Partilerin gösterdikleri adayların, kazanmalarını sağlamak ve bu suretle Büyük Millet Meclisi’nde ekseriyeti temin etmek, netice itibarıyla iktidarı almak bunlar için gayedir. Türk milletinin iradesini kullanacağı gün gelmeden evvel, onu kendilerine oy vermek için hazırlamak, manen beslemek için çırpınan partiler ne yaparlarsa yapsınlar, vatandaşlar, kendilerine sunulan listelerdeki şahısların hüviyetlerini öğrenmek arzusundadırlar. Bu kişiler, aday gösterildikleri seçim bölgesini tanıyorlar mı? İş başındayken hiç bu bölgeye uğramışlar mı? Bölge halkının dertlerini dinlemişler midir? Vatandaşlar bu ciheti de nazara alacaklardır. Yalnız aday gösterildikleri için seçim bölgesine gelerek yüzlerini gösterenleri bölge seçmenleri ne dereceye kadar tutacaklardır? Seçimde bunu göreceğiz (Vansesi, 2 Mayıs 1950).

“Az-Öz” köşesinde ise “İrade Milletindir” başlığıyla partilerin halka vaatleri değerlendirilmiştir. Partilerin vaatlerini sıralayan yazının sonunda halkın uygun gördüğü kişilere oyunu vereceğini ve iradesinin tecelli edeceği belirtilmiştir (Vansesi, 2 Mayıs 1950). Süzmen, 5 Mayıs’ta kaleme aldığı “Biz ne istiyoruz” başlıklı yazıda ise halkın beklentilerini dile getirmiştir. Süzmen yazısında şunları ifade etmiştir:

Memleketin umumi ihtiyaçları artık tespit edilmiş bir hale gelmiştir. Hükümet işlerini tedvir edenler de bu ihtiyaçları çok iyi biliyorlar. Yurdun bölgeler itibarı ile ihtiyaçları mahalli hususiyetler taşırlar. Bugün Batı bölgesine nazaran Doğu’nun daha açık bir şekilde bir takım ihtiyaçları olduğuna şüphe edilmez. Öyle zannediyoruz ki bu nokta nazara alınarak, hükümetçe ayrı bir Doğu kalkınması plan ve programı hazırlanmıştır. Doğu bölgesinde bulunan illerden de daha çok kalkınmaya muhtaç olan iller bulunduğunu görmek güç değildir. Bu iller arasında güzel Van’ımızın da bulunduğunu ifade edebiliriz. Bundan 40 sene evvel istatistikler bu ilin; nüfus kesafetini, istihsal kaynaklarının bolluğunu, ekonomik ve ticari durumunu, kültürel zinetini, tabii zenginliğini göstermektedirler. Düne nazaran bugün az bir nüfus, daha az bir istihsal vardır. Bunun da savaşlardan ve tabi afetlerden ileri geldiğini bilmek mümkündür. Cumhuriyet idaresi ile beraber, ilimizde halkın serbest bir hayat ve yaşama imkânına kavuştuğuna asla şüphe edilmez. Ancak devletin bir takım sebeplerle buraya yardım elinin geç uzatılmış bulunduğunu kabul etmek icap eder. Artık bu güzel Şehrimize devletin elinin uzatılması gerekmektedir halkın refah seviyesinin yükseltilmesi ve yoksulluktan kurtarılması en birinci talebimizdir (Vansesi, 5 Mayıs 1950).

Seçim yaklaştıkça ülke genelinde olduğu gibi Van’da da propaganda iyice kızışmış ve partilerin birbirini karşılıklı ithamının yanı sıra, vali ve devlet memurlarının tarafsız davranmadığı iddiası gündeme gelmiştir. DP İl Başkanı Şükrü Altaylı, yaptığı bir açıklamada vali ve devlet memurları hakkında çok sert ithamlarda bulunmuştur. Altaylı, valinin tarafsız davranmadığını, ziraat bankasından parti adına para dağıtıldığını, memurların ve tüm devlet görevlilerinin CHP için çalıştığını, memurların köylere gidip propaganda yaptığını ve halk üzerinde baskı oluşturduğunu ifade etmiştir. Altaylı yaptığı açıklamada: “Bütün vasıtalara başvurularak halk vicdanı üzerinde baskı yapılmaktadır. Kanunlarımız memurların siyasi işlere karışmasını yasaklamıştır. Siz Halk Partisinin mi yoksa milletin mi valisisiniz anlayamadık? Parti propagandası yapmaktan halkın sorunlarını dinlemeye vakit bulamıyorsunuz.” demiştir (Vansesi, 7 Nisan 1950). DP’nin bu ithamları üzerine Van Valisi Niyazi Dalokay, Altaylı’ya cevap vermiştir. Vali yaptığı basın açıklamasında; bu iddiaların ve ithamların hepsinin asılsız olduğu, bu açıklamaların şahsi kin ve nefretten ileri geldiğini belirttikten sonra şu sözleri söylemiştir: “Şükrü Altaylı’nın yazısı bir tevehhüm eseridir. Vatandaşların emniyet ve itimat havası içinde oylarını vermeleri için her türlü tedbirler alınmıştır.” (Vansesi, 8 Mayıs 1950). Vali her ne kadar konuyu inkâr etse de çıkan haberler ve memurların yaptığı faaliyetler bunun tersini göstermekteydi. Ülke genelinde olduğu gibi Van’da da “Tek Parti” rejiminin ve idaresinin getirmiş olduğu yapı, 27 yıllık iktidar parti-devlet bütünleşmesine neden olmuştu. Bu durum, devlet memurlarının CHP’nin birer üyesi gibi hareket etmesine yol açmıştı. Bu seçimlerde, bürokratların ve memurların tarafsız olduğunu söylemek pek mümkün değildir.

Parti Genel Başkanları ve hatipleri radyoda propagandalarına devam ederken, Van’da ise partiler, ilçe gezileri ve halk toplantıları ile çalışmalarını sürdürmüşlerdir. CHP 6 Mayıs’ta Van Halkevi’nde bir toplantı yaparak seçim çalışmaları hakkında bilgi vermiştir (Vansesi, 8 Mayıs 1950). CHP, 8 Mayıs’ta ise büyük bir miting yapmıştır. Mitingde Muzaffer Koçak, Ferit Melen, Kazım Özalp ve Süheyip Karafakoğlu birer konuşma yapmışlardır. Konuşmalar, daha çok ülkenin nasıl kurtarıldığı, CHP’nin yapmış olduğu hizmetler ve ülkenin kalkınması üzerine kurulmuştur (Vansesi, 8 Mayıs 1950). “Az-Öz” köşesinde bu kez seçim vaatlerine hep konu olan “Tren” meselesi yine nükteli bir şekilde ele alınmıştır. “Seni Bekliyoruz” başlığıyla yazılan yazıda, şiirsel ve duygulu bir üslup ile mizah yapılmıştır. Yazının bir kısmı şöyledir:

Demiryolu siyasetinin hâkim olmaya başladığı yıllardan beri, açılan yetkili ağızlardan senin ilimize geleceğine dair müjdelere işittik. Günler, aylar, yıllar geçti. İç açan sesini duymadık, hasret kavuşturan yoluna kavuşamadık, acılarımızı giderecek güzel yüzünü göremedik. Ne vakit gelecek, ne vakit bize medeni dünyanın selamını getireceksin? Daha kaç yıl sonra? Gel ey sevgili ‘Tren’ adlı güzelli.. Sana aşık Van’a zevkin, neşenin, sevincin, ferahlığın gerçek manasını anlatmağa gell.. (Vansesi, 10 Mayıs 1950).

Bu yazıda, siyasetçilerin sürekli vaatlerde bulunduğunu ve bunları yerine getirmediğini ironi yaparak ve halkın duygularına tercüman olarak dile getirmiştir. Van’da yapılan seçim çalışmaları ve şiddetli propagandalardan sonra, Seçim Kanunu’na göre seçim propaganda süresi 10 Mayıs’ta saat 24.00 itibarıyla sona ermiştir. Partiler ve adaylar ülke genelinde çalışmalarını bitirip seçim gününü beklemeye koyulmuşlardır (Vansesi, 10 Mayıs 1950).

Adaylarının vaatlerini şöyle değerlendirebiliriz. CHP; ülkenin kurtarıcısı ve kurucusu olarak yaptıkları devrimler, getirdiği Cumhuriyet rejimi ve ülkeye kazandırdığı demokratik yönetim üzerinden halktan oy istemiştir. DP ise tek parti rejiminin

yaratmış hoşnutsuzluk, anti demokratik uygulamalar ve özellikle kötü ekonomik politikalar üzerinden iktidarı eleştirmiştir. DP; demokratik bir yönetim sergileyeceğini, ekonomiyi düzelterek, yoksullukla mücadele edeceğini, istihdamı artırarak halkın refah seviyesini yükselteceğini vaat etmiştir. DP adayları mitinglerde ve seçim ziyaretlerinde dini özgürlüklerden de sürekli bahsetmiştir. Her iki partinin adayları Van'da özellikle demiryolu, havaalanı pisti, iş, kalkınma, yoksullukla mücadele, köylüye destek konularında birçok vaatte bulunmuşlardır.

5. Seçim Sonuçları ve Yeni Hükümetin Kurulması

14 Mayıs Pazar günü yapılan seçimler, sükûnet ve demokrasi havası içerisinde geçmiştir. Vansesi Gazetesi, seçimlerle ilgili haberi manşetten “Seçimler Dün Yurtta Sükûnetle Yapıldı” başlığıyla vermiştir. Haberin devamında ise “Türk Milleti dünya muvahhesinde verdiği imtihanı efendiliğini bir kere daha gösterdi” diyerek, halkın seçimde göstermiş olduğu vakarı ve demokratik tavrı övmüştür (Vansesi, 15 Mayıs 1950). Türkiye’de yapılan demokratik seçimler yabancı basın tarafından da takdir edilmiştir. Özellikle İngiliz basını; “Türk milletinin siyasi olgunluğunun tezahürü olan bu seçimlerin en demokratik memleketlerde bile eşine ender rastlanır bir mahiyette olduğunu, Türk demokratlarının iktidarı ele almalarını Türk milletinin tam bir irade hâkimiyetine müstenit olduğunu ve bunun Türkiye’nin istikbalinde demokratik gelişmeleri sağlayacağını” ifade etmişlerdir (Vansesi, 17 Mayıs 1950).

1950 Genel Seçimlerine 3 siyasi parti ve bağımsız adaylar katılmasına rağmen asıl seçim yarışı DP ve CHP arasında gerçekleşmiştir. Seçim sonuçları, toplumda olduğu gibi ulusal basında da büyük bir gündem olmuştur. Ulusal basın, her gün manşetten sonuçlar ve iktidar ile ilgili haberler vermiştir. Vansesi Gazetesi de ulusal basın gibi ülke gündemini yakından takip etmiş ve seçimlerin ülke genelindeki sonuçlarını, gelişmeleri ve yeni iktidar ile ilgili tüm gelişmeleri sayfalarından –özellikle manşetten- vermiştir. 16 Mayıs’ta seçim sonuçları yavaş yavaş belirginleşmeye başlamış ve DP’nin Türkiye genelinde büyük bir zafer aldığı haberleri ulusal basında yer almıştır (Zafer, 16 Mayıs 1950). 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan seçimlere ülke genelinde katılım oranı %89,3 olmuştur. Kayıtlı 8.905.576 seçmenden 7.953.055 kişi oy kullanmıştır. DP, Türkiye geneli oyların %53,59’unu (4.242.381 oy) alarak tek başına iktidar olmuştur ve Türkiye’de ilk kez iktidar, seçim yoluyla el değiştirmiştir. Bu seçimlerde CHP % 39,4 (3.165.096 oy), MP % 3,03 (240.209 oy) ve Bağımsızlar ise % 3,40 (258.698 oy) oranında oy almıştır (Tuncer, 2003, s. 363). Çoğunluk sisteminin uygulandığı seçim sonuçlarına göre 487 milletvekilliğinden 396’nı Demokratlar, 68’ni Halkçılar, 7’sini bağımsızlar, 1’ini Millet Partisi almış; 15 milletvekilliği de açık kalmıştır. Böylece DP tek başına iktidar olmuştur. Karpat’a göre; “Demokratlar, kendilerini bile şaşırtan bu zaferi, memlekette Halk Partisine karşı birikmiş hoşnutsuzluğun sayesinde kazanmışlardır. CHP tek partili sistemin simgesi haline gelmiş olduğundan seçimi kaybetmeye mahkûmdur. Kazansaydı, tek partili sistemin devam etmekte olduğu hissi sürüp gidecekti. Bu seçim sonuçları sayesinde Türkiye büyük bir evrimi daha başarmış, iktidar halkın arzusuna uyarak sükûnetle el değiştirmişti. Bu olay, şekli bakımından da ruhu bakımından da demokrasiye uygundu.” (Karpat, 2010, s. 327).

DP’nin seçimleri kazanması üzerine ülkede tüm hava değişmişti ve yeni iktidarın kurulması için CHP iktidardan çekilmek istedi. Fakat Celal Bayar, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’den Meclis toplanana kadar Hükümetin görevine devam etmesini rica etti. Bunun üzerine iktidar, 22 Mayıs’a kadar görevine devam etmiştir (Vansesi, 17 Mayıs 1950). Gazete, “Seçimlerde adalet tecelli etti” başlığıyla verdiği haberde, hâkimlerimizin bu işteki başarılarının memnurluk yarattığını bildirmiştir. Haberin devamında ise; “Bilhassa hâkimlerimizin seçim işlerinde adalet ve vicdan hükümlerine tabi kalarak bitaraf iş görmelerinin seçimlerin dürüst ve intizam içinde devam etmesine ve neticelenmesine başlıca amil olmuştur.” sözlerine yer verilmiştir (Vansesi, 18 Mayıs 1950). DP Meclis grubu 20 Mayıs’ta toplanarak Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanı ve Grup Başkanlığı adaylarını tespit etmiştir (Vansesi, 20-21 Mayıs 1950). 22 Mayıs 1950 tarihinde toplanan TBMM’de milletvekilleri yemin etmiştir. Meclis Başkanı Refik Koralan olurken, Celal Bayar 387 oyla Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Bayar kabineyi kurması için Adnan Menderes’i görevlendirmiş ve Menderes Başbakan olarak kabineyi teşkil etmiştir (Vansesi, 23 Mayıs 1950). Başbakan Menderes, kabineyi teşkil ettikten (Vansesi, 25-26 Mayıs 1950) sonra “Hükümet Programını” hazırlamış ve güvenoyu için Meclis’e sunmuştur. Meclis’e sunulan hükümet programı güvenoyu olarak yürürlüğe girmiştir. Hükümet bu oylamadan sonra ülkenin selameti ve kalkınması için çalışacağını bildirerek işe koyulmuştur. DP hükümetinin kurulması ve göreve başlaması ülkede memnuniyet yaratmıştır (Vansesi, 31 Mayıs 1950).

6. Gazetenin Van’daki Seçim Sonuçlarını Değerlendirmesi

Van özelindeki 14 Mayıs seçimlerine bakıldığında, 61’i merkez ilçede olmak üzere toplam 690 sandık bölgesi kurulmuş ve halkın rahatça oylarını kullanmaları için gerekli tedbirler alınmıştır (Vansesi, 15 Mayıs 1950; Pınar, 2013, ss. 31-55). Van’daki seçimlerde halkın, özellikle de kadınların sandığa giderek demokratik haklarını kullandıkları görülmüştür (Van Sesi, 15 Mayıs

1950). Van'da kayıtlı 51.500 seçmenden 45.417 kişi oy kullanmıştır. Van'da Genel Seçimlere halkın katılım oranı % 87,2 olmuştur. DP % 37.2 ile 16.785 oy; CHP % 45.4 ile 20.653 oy; bağımsızlar ise %17,5 ile 7.898 oy almıştır (BCA, 30.1.0.0-51.309.7-12: <https://www.ysk.gov.tr>). Vansesi gazetesi sonuçlarla ilgili haberleri manşetten “Seçim Neticeleri” başlığıyla vermiştir. Haberde DP'nin ülke genelinde oyların çoğunluğunu aldığını ve iktidar olacağını yazmıştır. Van'da ise oyların çoğunluğunu CHP'nin aldığını, DP'nin ise halkın teveccühünü kazanarak oylarını baya arttırdığını belirtmiştir (Vansesi, 16 Mayıs 1950). Seçim sonuçlarına göre DP'den İzzet Akın, CHP 'den Ferit Melen ve Kazım Özalp milletvekili seçilmiştir (Pınar, 2013, ss. 31-55). DP'de Milletvekili seçilen İzzet Akın, Vanlı hemşerilerine bir teşekkür mesajı yayımlamıştır. Mesajında şunları ifade etmiştir: “Aziz hemşerilerim; hakkımda gösterdiğiniz teveccüh ve itimadınızın minnettariyım. Değerimin üstündeki bu yüksek teveccüh benim için en büyük bir kıymettir. İtimadınıza layık olmaya çalışmak borcumdur. Hemşerilerimi ayrı ayrı ziyaret ederek teşekkürlerimi ıblâğ etmek isterdim. 20 Mayıs günü yapılacak olan grup toplantısına iştirak mecburiyeti acele hareket etmeme sebep oldu. Hepinizi hürmetle selamlarım.” İzzet Akın bu mesajın ardından 18 Mayıs günü büyük bir kalabalık tarafından havaalanından Ankara'ya uğurlanmıştır (Vansesi, 18 Mayıs 1950).

Seçim sonuçları belli olduktan sonra, gazetenin “Az-Öz” köşesi de seçim sonuçlarını değerlendiren ve yeni iktidardan beklentileri dile getiren birkaç yazıyı köşesinden yayımlamıştır. Seçim sonuçlarının netleşmeye başladığı 17 Mayıs'ta, “Dış Siyasetimiz” başlıklı bir yazı yayımlamıştır. Yazıda; Demokratların iktidar olmasıyla dış siyasetimizde bir değişiklik olmayacağını, bunu Celal Bayar ve DP milletvekillerinin çok defa ifade ettiklerini belirttikten sonra yazar, Türkiye'nin dış siyasetini şöyle özetlemiştir: “Dış siyasetimizin ana prensibi yurdun çelik bir kitle halinde müdafaası ve kimseden bir şey istememek, kimseye bir karış toprak vermemek arzusudur. Müttefiklerimizin ve dostlarımızın yanı başındayız. Komünizmi yurda sokmayacağız. İşte Demokratların takip edecekleri yol. Ruslar, yine parmaklarını yalasınlar. Türk milleti birdir ve bir bütündür.” (Vansesi, 17 Mayıs 1950). 18 Mayıs'ta “İç Âlemden” başlığıyla kaleme alınan yazıda ise; DP iktidarının iktisadi gelişmeyi sağlayacağı, hayatın ucuzlayacağı ve yabancı sermayenin geleceğini belirtmiştir. Yazar, yabancı sermaye konusunda temkinli davranılması gerektiğini vurgulamıştır (Vansesi, 18 Mayıs 1950). “Az-Öz” köşesi 20 Mayıs'ta ise “Hayat Ucuzluğu” başlığıyla karşımıza çıkmıştır. Yazıda; DP'nin seçim vaatlerinin en başında hayatı ucuzlatacağı vaadinin geldiğini, iktidardan tek el maddelerini indirmesini, mamulleri ucuzlatmasını ve gıda fiyatlarını düşürmesini beklediklerini söylemiştir. Yazının devamında: “Eğer DP Hükümeti bu vaadini yerine getirebilirse refahı sağlayacaktır. Bunun için asgari bir yıl beklemek lazım. Bekleyelim bakalım, netice müspet olacak mı?” sözleriyle temkinli bir beklenti içerisinde olduğunu belirtmiştir (Vansesi, 20 Mayıs 1950). Gazete 22 Mayıs'ta, başyazısında “Doğu ve İşsizlik” başlığıyla bir makale yayımlamış, yazıda bölgenin ve Van'ın işsizlik sonunu gündeme getirmiştir. Bölgede ve Van'da büyük bir işsizlik sonunun olduğunu, işsiz insanların bölgeden göç ederek büyük şehirlere gitmeye çalıştığını, geçim derdi yaşayan birçok aile olduğunu vurgulayan yazar, bu işsizliğe çözüm bulunması için iktidarın bölgeye yatırım yapması ve üretime geçmesi gerektiğini belirtmiştir (Vansesi, 22 Mayıs 1950). 22 Mayıs'ta DP iktidarının başa gelmesiyle “Hayırlı Başarılar” başlığıyla hükümeti tebrik eden “Az-Öz” köşesi, DP iktidarına şu tavsiyelerde bulunmuştur: “Bu bir demokrasi inkılabı oldu. Zafer sarhoşluğuna kapılamadan yeni iktidarın memlekete ve millete hayırlı işler görmesi gerek. Milletin notunu almak lazım. 954'te not fena çıkarsa, iktidar da tersine döner. Biz, “Demokrat Hükümete” yurt ve millet için hayırlı başarılar dileriz.” (Vansesi, 23 Mayıs 1950). “Az-Öz”, 25 Mayıs'ta ise “Doğu Üniversitesi” başlığı altında, Atatürk'ün vasiyet ettiği üniversiteyi sayfalarına taşımıştır. Yazıda; Atatürk'ün Van Gölü havzasında bir üniversite kurulmasını tavsiye ettiğini fakat yıllar geçmesine rağmen bu tavsiyenin yerine getirilmediğini belirten yazar, yazının devamında: “Van'da açılması kararlaştırılan bu üniversite, yıllar geçtiği halde tesis edilmedi. Sebebi nedir bilmiyoruz. Halk Partisi iktidardan düştü. DP iktidarı aldı. Büyük Atatürk'ün yapılmasına işaret buyurdıkları “Doğu Üniversitesi” bakalım yapılacak mı?” sözleriyle, DP iktidarından Atatürk'ün vasiyetinin yerine getirilmesini ve üniversitenin yapılmasını tavsiye etmiştir (Vansesi, 25 Mayıs 1950). “Az-Öz”, bir dost hitaben 26 Mayıs'ta “Gaye Birdir” başlığıyla uzun bir yazı yayımlamıştır. Yazıda; DP'nin iktidara gelişinin bir demokrasi zaferi olduğu, DP ile ilgili yanlış ve uydurma dedikodular yapıldığı, DP'nin başarılı olmak için canla başla çalışacağına inandığını belirten yazar, şu veciz sözleri yazmıştır: “İster Demokrat, ister Halkçı, ister milletçi ve isterse kalkınmacı olsun, bu milletin her ferdinin gayesi birdir: Milletin refah ve saadeti, yurdun kalkınma ve güzelleşmesi. Milli birlik ve beraberlik oldukça daima müsterihiz ve müsterih kalacağız...” (Vansesi, 26 Mayıs 1950). 31 Mayıs tarihinde de aynı minvalde bir yazı kaleme alan yazar, Demokratların başarılı olacağına inandığını belirtmiştir (Vansesi, 31 Mayıs 1950).

Seçim sonuçlarını objektif ve gazetecilik vakarına uygun bir dille sayfalarına taşıyan gazete, özellikle hükümetten vaatlerini yerine getirmesini ve verdiği sözleri tutmasını ifade etmiştir. Gazete, DP için bazı çevrelerin uydurduğu kötü propagandalara itibar edilmemesi ve yeni kurulan hükümete zaman tanınması gerektiğini vurgulamıştır. Hükümetin iyi çalışmayıp, ülkeyi kötü yönettiği takdirde zaten dört yılın sonunda halkın gerekli karneyi kendisine vereceğini de belirtmiştir. “Az-Öz” köşesi, gazete yayınına devam ettiği süre içerisinde siyasetle ve güncel konularla ilgili yazılar yayımlamaya devam etmiştir. Bu köşe, siyasilere

tavsiyelerde bulunduğu gibi en önemli özelliği ise halkın sesi olmasıdır. Halkın sorunlarını ve beklentilerini iğneleyici, nükteli ve veciz bir dille, bazen örnekler vererek bazen de birilerini konuşturarak yetkililere anlatmaya/aktarmaya gayret etmiştir. Gazetenin bu çalışma ve çabası birçok kez yetkililer/siyasetçiler tarafından karşılık bulmuş ve halkın sorunlarına çözüm üretilmeye çalışılmıştır.

7. Sonuç

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, dünyada meydana gelen gelişmeler ve değişen güç dengeleri, Türkiye'nin de yeni stratejiler belirlemesine ve bu gelişmelere uygun olarak demokratik devletlerle yakın ilişkiler kurmasına yol açmıştır. Bu bağlamda çok partili hayata geçen Türkiye, 1950 Genel Seçimlerinde yeni partiler ve demokrasiye uygun kanun ve vaatlerle halkın karşısına çıkmıştır. Tek dereceli seçim sistemi ve çoğulculuk ilkesi, ülkede var olan tüm ezberleri bozmuş; partileri ve adayları, demokratik ilkelere uygun program ve propaganda geliştirmesine, egemenliğin gerçek sahibi olan halkı muhatap almaya, onu ikna etmeye mecbur kılmıştır. Bu nedenle dünyada ve ülkede değişen koşullar gereği, 1950 Genel Seçimleri, Türkiye'ye yeni bir siyaset tarzının takip edilmesini ve eski alışkanlıkların terk edilmesini sağlamıştır. Türkiye ilk çok partili seçimler olan 1950 Genel Seçimlerine giderken, demokratik ilkeleri benimsemiş ve bu bağlamda partiler ülke genelinde yoğun bir çalışma içine girmiştir. Âdete tüm ülkenin gündemi bu seçimler olmuştur. Bu vesileyle ulusal basın ve yerel basın da aylarca seçim çalışmalarını yakından takip etmiş ve gelişimleri sayfalarından halka duyurmuştur.

“Vansesi Gazetesi” de 1950 seçimlerinde hem ülkedeki genel durumu hem de Van'daki siyasi atmosferi çok yakından takip ederek okuyucularını aydınlatmaya çalışmıştır. Seçimin iki güçlü partisi olan, CHP ve DP'nin çalışma ve propagandalarını sayfalarından yayımlamıştır. Gazete; vekillerin şehre geliş ve gidişlerini, partilerin beyanatlarını, aday belirleme süreçlerini, partilerin mitinglerini, seçim gezilerini, halkın partilere üye oluşu ve istifalarını mümkün olduğunca sayfalarından duyurmuştur. Gazete seçim sürecinde ve seçim sonrasında çeşitli köşe yazılarını da başyazı olarak yayımlamış ve süreç konusunda halkı bilgilendirmeye çalışmıştır. Gazete, partilerin yaptığı mitingler ve saha çalışmalarına ağırlık veren bir yayın yapma yolunu tercih etmiştir. Köşe yazılarında ise adayların belirlenmesi ve vaatleri üzerinde görüş bildiren gazete, vatandaşlara; demokratik haklarını bilmelerini ve sandığa giderken memleketin menfaatine oy kullanmalarını, adayların vaatlerine kanmadan akliselim bir şekilde tercih yapmalarını sürekli olarak telkin etmiştir. Gazete seçim sürecinde sayfalarında her iki partiye de yer vermeye özen göstermiştir (ek-1 görüldüğü gibi) fakat gazetede haberler ve görsellere bakınca CHP'nin daha çok görünür olduğunu (ek-2'te görüldüğü gibi) ve gazetenin sayfalarında hem adayların hem de vaatlerinin DP'ye nazaran ön planda tutulduğunu söyleyebiliriz. Gazetenin başyazısında CHP milletvekillerinin yazılarına yer vermesi (ek-3'te görüldüğü gibi) ve CHP'yi destekleyen bazı tanınmış yazarların yazılarını yine aynı köşede yayımlaması (ek-4'de görüldüğü gibi) da buna delil teşkil etmektedir. Ancak Vansesi, seçimlerle ilgili haber ve yayınları yaparken tarafsız bir yayın dil kullanmaya dikkat etmiştir diyebiliriz. Çünkü verdiği haberlerde kendi yorumlarını katmadan direk partililerin ve adayların ifadelerine yer vererek olduğu gibi halka aktarmayı tercih etmiştir.

Gazetenin temel ilkesinin ve etiketinin “Vanlılık” misyonu olduğunu görmekteyiz. Gazete, Van'ın sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel olarak kalkınmasını istemekte ve bu amaç için çalışmaktadır. Seçim öncesinde ve sonrasında bu misyon kendini çok açık bir şekilde belli etmektedir. Gazete, “Az-Öz” köşesinden iktidarı ve partileri eleştirmiş, iktidarın Van vilayetine yeterince hizmet etmediğini ve halkın birçok sorununun olduğunu defalarca ifade etmiştir. DP, iktidara gelince yine tarafsız bir yayın çizgisi takip ederek yeni hükümete zaman tanınması gerektiğini ifade etmiştir. Gazete ayrıca DP'ye vaatlerini hatırlatarak halka hizmet etmesini ve sorunları çözmesini tavsiye etmiştir. Gazete, seçim öncesi ve sonrasında iktidar yanlısı olmaktan ziyade; ülkede birlik ve berberliği savunan, ülkenin bağımsızlığı ve milletin bütünlüğünü ön planda tutan vatanperver bir yayın çizgisi takip etmiştir.

Vansesi Gazetesi, seçim süreci boyunca; Van'ın temel sorunlarını dile getirmiş, siyasilerden hizmet beklediklerini söylemiş, Van'a ve ülkeye hizmet edecek adayların seçilmesini özellikle belirtmiştir. Gazete, özellikle “Az-Öz” köşesinde yayımladığı yazılarla adeta halkın duygularına tercüman olmuştur. Burada adayların özelliklerinden yapacakları çalışmalara, halkın beklentilerden ve beklenen hizmetlere kadar her şey açık bir şekilde ifade edilmiştir. Halkın bu seçimlerde, şahsî meziyetler ve üstünlüklere değil, hizmet edecek adalara oy vereceğini dile getirmiştir. Bu köşede, sistemin ve siyasetin aksayan yönleri çok güzel ve nükteli bir üslupla eleştirilmiştir. Özellikle önceki dönemlerde vatandaşın hiçbir zaman adayları görmediğini, yeni sistemde adayların oy almak için köy köy dolaştığını belirterek, demokrasinin güzelliklerinden bahsetmiştir. Seçim sonrasında ise iktidara yine vaatlerini yerine getirmesini, 1954 yılında karnesinin kötü olursa iktidarı kaybedeceğini, ayrıca ülkede iktidarların geçici olduğu, ülkede birlik ve berberliğin önemli olduğunu ifade etmiştir. Vansesi gazetesi, seçim sürecinde ve sonrasında temel ilkesinin Van'ın sosyal, siyasal ve ekonomik yönden gelişmesi olduğunu açıkça göstermiştir. Van'a ve ülkeye

hizmet edecek adayların seçilmesini arzulayan gazete, bu yönde yayınlar yaparak halkı bilinçlendirmiştir. Bu bağlamda yaptığı yayınlar ile şehirde kamuoyunun oluşmasında etkin rol oynamıştır. Gazete, Van ve bölgenin problemlerini her fırsatta dile getirmesi, var olan ekonomik sıkıntıların çözülmesi, yoksunluk ve yoksulluğun bertaraf edilmesi konusunda halkın ve Van'ın sesi olmuştur.

Kaynakça

Arşivler

Devlet Arşivler Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

BCA, 30.1.0.0-51.309.7-12

BCA, 490.1.0.0.193.764.2.; BCA, 490.1.0.0.380.1605.1-8.

Süreli Yayınlar

Cumhuriyet Gazetesi

“İnönü Dün İlk Seçim Nutkunu Söyledi”, Cumhuriyet, 24 Mart 1950

“Meclis Dün Gece Fesih Kararı Verdi”, Cumhuriyet, 25 Mart 1950.

Vansesi Gazetesi

“Seçimler Dolasıyla”, Vansesi, 10 Şubat 1950. Nurettin Süzmen.

“Seçime Doğru”, Vansesi, 23 Mart 1950. Nurettin Süzmen.

“Seçim Meselesi” Vansesi, 30 Mart 1950. Nurettin Süzmen.

“Milletvekili Seçimlerine Girerken”, Vansesi, 15 Nisan 1950. Refik Ahmet Sevengül.

“Hemşerilerimle Bir Hasbihal”, Vansesi, 17 Nisan 1950. Batıdaki Doğulu.

“Türk Kadını!.. Sandık Başına”, Vansesi, 27 Nisan 1950. Yusuf Ziya Ortaç

“Seçimden Önce”, Vansesi, 2 Mayıs 1950. Nurettin Süzmen.

“Biz Ne İstiyoruz”, Vansesi, 5 Mayıs 1950. Nurettin Süzmen.

“Doğu ve İşsizlik” Vansesi, 22 Mayıs 1950.

“Seçim Kanunu” Vansesi, 10 Şubat 1950. Az-Öz.

“Seçimde Adalet”, Vansesi, 22 Şubat 1950. Az-Öz.

“Partilerin Adayları”, Vansesi, 25 Şubat 1950. Az-Öz.

“Dördüncü Cemre”, Vansesi, 4 Mart 1950. Az-Öz.

“Milletin Dediği”, Vansesi, 27 Mart 1950. Az-Öz.

“En İyisi”, Vansesi, 30 Mart 1950. Az-Öz.

“Aradığımız Aday”, Vansesi, 4 Nisan 1950. Az-Öz.

“Yarınki Toplantı”, Vansesi, 8 Nisan 1950. Az-Öz.

“Deneme”, Vansesi, 10 Nisan 1950. Az-Öz.

“Neredeydiler?”, Vansesi, 13 Nisan 1950. Az-Öz.

“Din, Alet Edilemez”, Vansesi, 21 Nisan 1950. Az-Öz.

“Az kaldı”, Vansesi, 24 Nisan 1950. Az-Öz.

“Vicdanınızın Sesini Dinleyin”, Vansesi, 27 Nisan 1950. Az-Öz.

“İrade Milletindir”, Vansesi, 2 Mayıs 1950. Az-Öz.

“Seni Bekliyoruz”, Vansesi, 10 Mayıs 1950. Az-Öz.

“Dış Siyasetimiz”, 17 Mayıs 1950. Az-Öz.

“İç Âlemde”, 18 Mayıs 1950. Az-Öz.

“Hayat Ucuzluğu”, 20 Mayıs 1950. Az-Öz.

“Hayırlı Başarılar”, 22 Mayıs 1950. Az-Öz.

“Doğu Üniversitesi”, 25 Mayıs 1950. Az-Öz.

“Gaye Birdir”, 26 Mayıs 1950. Az-Öz.

“Bir İşaret”, Vansesi, 31 Mayıs 1950. Az-Öz.

“Meclisteki Müzakereler”, Vansesi, 17 Şubat 1950.

“Van İl Seçim Kurulu Başkanlığından”, Vansesi, 15 Mart 1950.

“Partilerde Seçim Hazırlıkları”, Vansesi, 16 Mart 1950.

“Seçim Hazırlıkları İlerliyor”, Vansesi, 16 Mart 1950.

“İbrahim Arvas Cevap Veriyor”, Vansesi, 17 Mart 1950.

“İl Seçim Kurulu”, Vansesi, 22 Mart 1950.

“Büyük Millet Meclisi Yarın Seçimin Yenilenmesi Kararı Vererek Kendini Feshedecektir”, Vansesi, 23 Mart 1950.

“Büyük Millet Meclisi Kendini Feshetti”, Vansesi, 27 Mart 1950.

“B. Süheyip Karafakoğlu CHP Van Bölge Müfettişi Bugün Şehrimize Gelecek”, Vansesi, 27 Mart 1950.

“İnönü’nün Nutku”, Vansesi, 27 Mart 1950.

“B. Süheyip Karafakoğlu”, Vansesi, 28 Mart 1950.

- “B. Muzeffer Koçak Şehrimize Geldi”, Vansesi, 28 Mart 1950.
- “Seçim Hazırlıkları İlerliyor”, Vansesi, 29 Mart 1950.
- “Milletvekilleri Dün Geldiler”, Vansesi, 4 Nisan 1950.
- “Seçim Faaliyeti”, Vansesi, 4 Nisan 1950.
- “DP Müfettişi Geldi”, Vansesi, 5 Nisan 1950.
- “Seçim Günü Yaklaşırken”, Vansesi, 8 Nisan 1950.
- “CHP Aday Yoklaması”, Vansesi, 10 Nisan 1950.
- “Demokrat Partinin Denemesi”, Vansesi, 10 Nisan 1950.
- “Rüştü Oktar Gitti”, Vansesi, 10 Nisan 1950.
- “Demokrat Parti Dün Meydanda Bir Toplantı Yaptı”, Vansesi, 11 Nisan 1950.
- “İbrahim Arvas Dün Bir Konuşma Yaptı”, Vansesi, 12 Nisan 1950.
- “Seçim propagandaları”, Vansesi, 13 Nisan 1950.
- “Meclisin Yüzde Altmış Nispetinde Değişeceği Sanılıyor”, Vansesi, 13 Nisan 1950.
- “Seçim Çalışmaları”, Vansesi, 20 Nisan 1950.
- “B. İzzet Akın Şehrimize Geldi”, Vansesi, 21 Nisan 1950.
- “İbrahim Arvas Halk Partisinden Çıkarıldı”, Vansesi, 22 Nisan 1950.
- “Van Milletvekili Rüştü Oktar’ın Bir Açıklaması”, Vansesi, 22 Nisan 1950.
- “Halk Partisinden İstifalar”, Vansesi, 22 Nisan 1950.
- “İl Seçim Kurulu Başkanlığından”, Vansesi, 26 Nisan 1950.
- “Demokratlar Dün Propaganda Toplantısı Yaptılar”, Vansesi, 29 Nisan 1950.
- “General Kazım Özalp Şehrimizde”, Vansesi, 29 Nisan 1950.
- “Erciş ve Muradiyede Seçim Faaliyetleri Arttı”, Vansesi, 1 Mayıs 1950.
- “İl Seçim Kurulu Başkanlığından”, Vansesi, 1 Mayıs 1950.
- “Halk Partililer Erciş ve Muradiye Gezisinden Döndüler”, Vansesi, 1 Mayıs 1950.
- “CHP’liler Özalp’e Gittiler”, Vansesi, 3 Mayıs 1950.
- “DP’liler de Gezilerine Devam Ediyor”, Vansesi, 3 Mayıs 1950.
- “Başbakan Radyoda Dün Bir Konuşma Yaptı”, Vansesi, 4 Mayıs 1950.
- “General Kazım Özalp Dün Matbaamızı Ziyaret Etti”, Vansesi, 5 Mayıs 1950.
- “General Özalp Gevaş’a Gitti”, Vansesi, 5 Mayıs 1950.
- “Vilayette Yapılan Seçim İşleri”, Vansesi, 5 Mayıs 1950.
- “İlimizde Baskı mı Yapılıyor”, Vansesi, 7 Nisan 1950.
- “Vali Demokratlara Cevap Veriyor”, Vansesi, 8 Mayıs 1950.
- “Halk Partisinin Toplantısı”, Vansesi, 8 Mayıs 1950.
- “Siyasi Partilerin Propagandaları”, Vansesi, 8 Mayıs 1950.
- “General Kazım Özalp Dün Şehrimizden Ayrıldı”, Vansesi, 10 Mayıs 1950.
- “Bugün saat 24’ten Sonra Her Türlü Seçim Propagandası Yapmak Yasaktır”, Vansesi, 10 Mayıs 1950.
- “Seçimler Dün Yurtta Sükûnetle Yapıldı”, Vansesi, 15 Mayıs 1950.
- “Seçimler Dün Yurtta Sükûnetle Yapıldı”, Sandık Vansesi, 15 Mayıs 1950.
- “Şehrimizdeki Seçimler”, Vansesi, 15 Mayıs 1950.
- “Seçim Neticeleri”, Vansesi, 16 Mayıs 1950.
- “Demokratlar Kazanıyor”, Vansesi, 16 Mayıs 1950.
- “Yabancı Basın Türk Seçimlerini Övüyor”, Vansesi, 17 Mayıs 1950.
- “Hükümet Çekilmek İstedi”, Vansesi, 17 Mayıs 1950.
- “Celal Bayar’ın Bir Yunan Muhabirine Demeci”, Vansesi, 17 Mayıs 1950.
- “Milletvekilimiz İzzet Akın Dün Şehrimizden Uğurlandı”, Vansesi, 18 Mayıs 1950.
- “Milletvekilimiz İzzet Akın Van’lı Hemşerilerine Şükranlarını Sunuyor”, Vansesi, 18 Mayıs 1950.
- “Seçimlerde Adalet Tecelli Etti”, Vansesi, 18 Mayıs 1950.
- “DP Meclis Grubu Yarın Toplanacak”, Vansesi, 19 Mayıs 1950.
- “Meclis Pazartesi Günü Toplanacak”, Vansesi, 19 Mayıs 1950.
- “Büyük Millet Meclisi Bugün Toplanıyor”, Vansesi, 22 Mayıs 1950.
- “Başbakanın Yarın Tayini Muhtemel”, Vansesi, 22 Mayıs 1950.
- “CHP Meclis Grubu da Toplandı”, Vansesi, 22 Mayıs 1950.
- “Celal Bayar 387 oyla Cumhurbaşkanı Seçildi”, Vansesi, 23 Mayıs 1950.

“Başbakan Tayin Edilen Adnan Menderes Kabinesini Teşkil Etti”, Vansesi, 23 Mayıs 1950.

“Hükümet Programı Pazartesi Mecliste Okunacak”, Vansesi, 25 Mayıs 1950.

“Başbakan Hükümetin Tasarrufa Dikkat Edeceğini Söyledi”, Vansesi, 25 Mayıs 1950.

“Yeni Hükümetin Göreve Başlaması Yurtta Memnuniyetle Karşılandı”, Vansesi, 26 Mayıs 1950.

“Büyük Millet Meclisi Bugün Toplanacak”, Vansesi, 31 Mayıs 1950.

Yeni Yurd Gazetesi

“Yolumuz”, Yeni Yurd, 21 Temmuz 1937.

Zafer Gazetesi

“Demokrat Parti Seçim Beyannamesi”, Zafer, 09 Mayıs 1950.

“Celal Bayar Dün Bursa’da Kırk Bin Kişi Önünde Konuştu”, Zafer, 10 Mayıs 1950.

“DP İktidarı Aldı”, Zafer, 16 Mayıs 1950.

Araştırma Eserler

Ahmad, F. (1996). Demokrasi Sürecinde Türkiye 1945–1980, Hil Yayıncılık, İstanbul.

Ahmad, F. (2012). Modern Türkiye’nin Oluşumu, Kaynak Yayınları, İstanbul.

Albayrak, M. (2009). Demokrat Parti Döneminde İktidar Muhalefet İlişkileri. Demokrasi Platformu, 5(17), 151-186.

Aydoğmuş, Ç. (2024). 14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri. Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 11(5), 3257-3271.

Çiçek, R. (2017). Çok Partili Hayata Geçişte Trabzon Basını (1945-1950). KAREN, 3(3), 129-166.

Demirağ, S. (2020). Ağrı Vilâyeti’nde 1954 Genel Seçimlerinin Yerel Basına Yansımaları. Journal of History School(49), 3959-3986.

İnönü, İ. (2001). Defterler (1919–1973) (Cilt 1). (Yay. Haz. A. Demirel), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

İşler, A. (2013). Vansesi Gazetesi (1948-1960). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

İşler, A. (2022). 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesinin Yerel Basına Yansımaları: Vansesi Gazetesi Örneği. B. Murat (Ed.), Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar VIII içinde (s. 475-498), Eğitim Yayınevi, İstanbul.

Karataş, M. (2022). Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinin İç ve Dış Dinamikleri Üzerine Bir Değerlendirme. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, 11(32), 303-323.

Karpat, K. (2012). Türk Demokrasi Tarihi, (Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller), Timaş Yayınları, İstanbul.

Olgun, K. (2011). Türkiye’de Cumhuriyetin İlanından 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, XXVII(79), 1-36.

Pınar, M. (2013). Van’da Demokrat Parti Teskilatlanması. Atatürk Dergisi, 2(2), 31-55.

Teke, C. (2021). 1950 Genel Seçimlerinde Van. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Van Özel Sayısı, 191-210.

Tuncer, E. (2003). Osmanlı’dan Günümüze Seçimler (1877–2002), TESA, Ankara.

Yılmaz, E. (2010). 1950 Seçimlerinin Önemi, Öne Çıkan Özellikleri ve Siyasal Sonuçları. Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi, 1(2), 31-45.

Ekler

Ek-1: Gazetenin 11 Nisan 1950 tarihli nüshası.

Ek-2: Gazetenin 17 Mayıs 1950 tarihli manşeti ve seçim haberleri.

Ek-3: Gazetenin 15 Nisan 1950 tarihli manşeti ve seçim haberleri.

VANSESİ

Yıl: 2 — Sayı: 548 — GÜNLÜK SİYASAL TARAFSIZ GAZETE — 15/ NİSAN /1950 CUMARTESİ — SATIŞI: 5 Kuruş

Bakışlı ve Güneşli Bir Nisan Günü — Hava: Güneşli — Sıcaklık: 15°C — Van'da: Güneşli ve Sıcak

Milletvekili Seçimlerine Girerken

Yazar:
Refik Ahmet Sevengil
Tokat Milletvekili

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 24 mart tarihli toplantısında Meclis'in yenilenmesi karar verilmiş bulunuyor. Seçim kanununun tayıncı müddet hesaplaması 14 Mayıs pazar günü yurtdışında milletvekili seçimi yapılacaktır. Bu, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde bir den fazla partilerin iştirakiyle yapılmış ikinci büyük seçim olacaktır. VII. B. M. Meclisi, memleketimizde milletvekili seçimlerinin tek dereceli olarak yapılmasını sağlayan bir kanun kabul ederek dağılmıştır; VIII B. M. Meclisi de çalışmalarına son vermeden önceki ay içinde milletvekilleri seçiminin yurtdışı her tarafında tam ve mutlak bir emniyet içinde yapılabilmesine imkân veren yeni seçim kanununu kabul etti. İstediğimiz, serbest ve emniyetli bir seçim yapılması, vatandaşların reylerini dile-dikleri gibi kullanmaları, memleket ve millet idaresi-nin tevdi edileceği siyasi teşekküllü tayin hususunda Türk milletinin hakiki arzusunun belirtilmesidir.

Bugün iktidarı elinde bulunduran C. Halk partisi bu nu istiyor; memleketimizde çeşitli siyasi partilerin çalış-mağa başladıkları son dönem içinde iktidar partisinden maruz kaldığı hücumlar arasında seçim emniyeti meselesi, şişirile şişirile büyütülen ve büyük dava haline getirilen iş olmuştur. Seçimin tam bir emniyet içinde geçmesini isteyenler sade muhalifler değildir; biz de bunu istiyoruz. Olan içindiki bütün itirazları kesen bir seçim kanunu vücuda getirilmiştir. O kadarki mecliste azlık partisi her zaman elini ve her

Hayvan hastanesi ve Laboratuvarın temeli dün atıldı

Bu münasebetle Vali ve Veteriner Müdürü birer hitabede bulundular

Davetliler izaz ve ikram edildiler

430 bin lira malolacak olan bölge Hayvan hastanesi ve laboratuvarının temeli dün saat 15 de Vali Niyazi Dalokay, Vilâyet İleri gelenleri, C.H.P. Müfettişi Süheyyat Karafakoglu, partiler ileri gelenleri ve seçkin bir davetli grubu huzurunda atıldı.

Bu münasebetle Veteriner Müdürü Fethi Öztan bir hitabede bulunarak ezcümle dedi ki:

Milli ekonomimizin ve bilhassa onun temelini teşkil etmektedir. Fakat şimdi seçimlerin yenilenmesi karar verilir verilmez muhalefet kaynakları yine dolu dizgin menfi propagandalara baş vurarak seçim emniyetinden bahsetmeğe başladılar. Hükümet seçimlere hile karıştırmış, hile karıştıracakmış, şöyle olacaktı, böyle olacaktı.

Bu, sadece zahni, kendi gücüne güvenemiyenin orijinali karıştırmak için kopardığı yaygaradan başka birşey değildir. Türkiye'de kanun hakikidir; seçim işi adalet ci-hazının kontrolü altında yapılacaktır. Türk adliyesi hiç bir zaman hiç bir yolsuzluğa imkân vermiyecek zihniyet ve kudrettedir.

Şimdiden başlayan gürültüler şu şu gösteriyor ki muhaliflerimiz, hakları olan mesele ve açık çalışmaya yanın da da el altından karışık ve menfi propagandayı da ihmal etmiyecekler demektir. Unutmamak lazımdır ki C.H.P. her zaman elini ve her

Doğu Almanyaya da Sovyet Generalleri gönderiliyor

Berlin, — Sovyet Rusya hükümetinin, Polonya'dan sonra şimdi Doğu Almanyaya Sovyet generalleri göndermeye başladığı görülmektedir. Bundan bir kaç gün evvel Doğu Berlin'e geldiği bildirilen Sovyet Gızi Polizmanlarından General Svirnov Doğu Almanyaya kumeti Emniyet Bakanlığı Başı Müşavirliğine tayin edilmiştir.

İngiliz işgal bölgesinde intişar etmekte olan Tel-graph gazetesine bu haberi verirken Svirnov'un mühim vazifelerle Doğu Almanyaya gelmiş olduğunu da kaydetmektedir.

1000 Nasihattansa bir müsibet

Ceyhanda bir düğün evi çöktü otuz kişi öldü.

Ceyhan'ın Kırkdokuz köyünde bir düğün evi çökmüş misafirlerden bazıları enkaz altında kalmıştır.

Bu gibi malîak teh-

Az — Öz:

Asrın ihma

Hayvan hastanesi laboratuvarının temeli dün atıldı. Vali Niyazi Dalokay, partiler ileri gelenleri ve seçkin bir davetli grubu huzurunda atıldı.

Kastamonu Gazetesi 6 yaşında

Kastamonu'da Sabri Tümer tarafından yayınlanmakta olan siyasi haftada iki defa çıkarılan KASTAMONU

1000 Nasihattansa bir müsibet

Ceyhanda bir düğün evi çöktü otuz kişi öldü.

Ceyhan'ın Kırkdokuz köyünde bir düğün evi çökmüş misafirlerden bazıları enkaz altında kalmıştır.

Bu gibi malîak teh-

Ek-4: Gazetenin 27 Nisan 1950 tarihli nüshası.

